

Capita centum. Quomodo quis humilitatem sibi comparet

Κεφαλαί ἑκατόν Πῶς κτᾶται τις τὴν ταπεινοφροσύνην

1 Κεφαλή α΄

Ἄρχη καρποφορίας ἄνθος καὶ ἀρχὴ ταπεινοφροσύνης ὑποταγὴ ἐν Κυρίῳ. Καρπὸς δὲ ὑπακοῆς μακροθυμία, μακροθυμία δὲ ἐστὶ τῆς ἀγάπης καρπός· ἀγάπη δὲ ἐστὶ σύνδεσμος τῆς τελειότητος, τελειότης δὲ ἐστὶν τήρησις ἐντολῶν Θεοῦ· ἡ δὲ ἐντολὴ τοῦ Κυρίου ἐστὶ τηλαυγής, φωτίζουσα ὀφθαλμούς· ὀφθαλμοὶ δὲ πεφωτισμένοι ἐξέφυγον τὰς ὁδοὺς τῶν παρανόμων. Ἔστω οὖν σοὶ ἡ ταπεινοφροσύνη καθέδρα καὶ περίβλημα ἀποκρίσεως. Λαλιὰ δὲ σοὶ φαιδρὰ ἐν προσηγορίᾳ ἐν ἀγάπῃ Θεοῦ. Εἶπε γὰρ ὁ Σωτὴρ· ἔσεσθε τέλειοι, καθὼς ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τέλειός ἐστι. Πόθεν δὲ φανερὰ ἔσται ἡ ὑψηλοφροσύνη, ἢ ἐστὶν ἀνυπότακτος; Ἀνήκοός ἐστι καὶ ἀπειθής, τῷ ἰδίῳ λογισμῷ συναπαγομένη. Ἡ δὲ ταπεινοφροσύνη ὑπήκοός ἐστὶν, εὐπειθής, ἐπιεικής, ἀπονέμουσα τιμὴν μικροῖς τε καὶ μέγαλοις. Ὁ ταύτην κεκτημένος, πιστεύω ὅτι τὸν μισθὸν λήψεται παρὰ Κυρίου μετὰ ζωῆς αἰωνίου. 2 Κεφαλή β΄ Ἐὰν δύο οἰκῆτε ἐν κελλίῳ ἐνί, προσέχετε ἑαυτοῖς ἀκριβῶς, εἰδότες ὅτι ὁ Κύριος ἐν μέσῳ ὑμῶν ἐστὶν. Αὐτὸς γὰρ εἶρηκεν· Ὅπου εἰσὶ δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἕμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἶμι ἐν μέσῳ αὐτῶν. Κἂν γὰρ ἡμεῖς, ὡς ἀνάξιοι, οὐχ ὀρώμεν αὐτόν, ἀλλ' αὐτός, ὡς Θεός, καὶ τὰς ἐνθυμήσεις καὶ τὸ ἔργον ἐκάστου εἶδεν καὶ ἐφορᾷ. Ὡς ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. 3 Κεφαλή γ΄ Ἦκούσαμεν τῆς Σοφίας λεγούσης· Ἀνθρώπῳ πόρνῳ πᾶς ἄρτος ἡδύς, οὐ μὴ κοπάσῃ ἕως ἂν τελευτήσῃ. Ἀνθρωπος παραβαίνων ἀπὸ τῆς κοίτης αὐτοῦ, λέγων ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ· Τίς με ὀρᾷ; Τίνα εὐλαβοῦμαι; Σκότος κύκλω, καὶ οἱ τοῖχοί με καλύπτουσι, καὶ οὐθεὶς με ὀρᾷ, τῶν ἁμαρτιῶν μου οὐ μὴ μνησθῆ ὁ Ὑψιστος. Καὶ ὀφθαλμοὶ ἀνθρώπου, ὁ φόβος αὐτοῦ· καὶ οὐκ ἔγνω ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ Κυρίου μυριοπλάσιον ἡλίου φωτεινότεροι, ἐπιβλέποντες πάσας ὁδοὺς ἀνθρώπων καὶ κατανοοῦντες εἰς τὰ ἀπόκρυφα μέρη. Πρὶν κτισθῆναι, τὰ πάντα ἔγνωσται αὐτῷ, ὄντως καὶ μετὰ τὸ συντελεσθῆναι. Οὗτος ἐν πλατεῖαις πόλεως ἐκδικηθήσεται· καὶ οὗ οὐχ ὑπενόησε, πιασθήσεται. 4 Κεφαλή δ΄ Ἀγαπητὲ ἀδελφέ, ἐὰν ἐπιλέξῃς σεαυτῷ εὐλάβειαν, νῆφε, μήποτε διὰ τῆς εὐλαβείας παρεισάξῃ ὁ Πονηρὸς τὸν ἀλλότριον λογισμόν, τουτέστι τῆς κενοδοξίας καὶ ὑπερηφανίας, ἐν τῷ μὴ βούλεσθαι συγκοπιάσαι τοῖς ἀδελφοῖς. Ἄλλ' ἔργασαι καθάπερ καὶ οἱ ὁμόψυχοί σου ἀδελφοί, καὶ τὴν εὐλαβειάν σου φύλαττε. Ἡ γὰρ ὀκνηρία τὴν εὐλάβειαν καταλύει καὶ ὄνομα ἐπονείδιστον ἐπιφέρει τῷ κτησαμένῳ αὐτήν. Συζεύγνυε τοιγαροῦν τὴν εὐλάβειαν τῇ σπουδῇ καὶ τῇ γνώσει, καὶ ἔση ἀληθινὸς εὐλαβής. 5 Κεφαλή ε΄ Ἀγαπητέ, ἐὰν κτήσῃ σεαυτῷ ταπεινοφροσύνην, πρόσεχε σφοδρῶς, μήποτε μεθοδεύσῃ σε ὁ Ἐχθρὸς καὶ μεταστήσῃ σε εἰς ὁδὸν ἀλλοτρίαν ἐν τῷ αὐτὸν ὑποβάλλειν τὶ τῶν ἰδίων, καθὼς ἡ Σοφία λέγει· μὴ εἴπῃς, Ἀπὸ Κυρίου κρυβήσομαι, καὶ ἐξ ὕψους τίς μου ἀκούσῃ; Ἐν λαῷ πλείονι οὐ μὴ μνησθῶ· τίς γὰρ μου ψυχὴ ἐν ἀμετρήτῳ κτίσει; Ὁ δ' ἔτι ἐπάγει λέγων· Ἴδου ὁ οὐρανὸς τοῦ οὐρανοῦ, τοῦ Κυρίου· ἄβυσσος καὶ γῆ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ αὐτοῦ σαλευθήσονται· ἅμα τὰ ὄρη καὶ τὰ θεμέλια τῆς γῆς, ἐν τῷ ἐπιβλέψαι εἰς αὐτά, τρόμῳ συσσειόνται. Δεῖ οὖν συζευγνύειν τῇ ταπεινοφροσύνῃ τὴν πίστιν, ὅπως ὀρθοτομήσῃ τοὺς αὐλακὰς τῆς ταπεινοφροσύνης. 6 Κεφαλή ς΄ Ἀδελφός τις εἰσῆλθεν εἰς κοινόβιον, θέλων γενέσθαι μοναχός· ἐβουλήθη δὲ μείναι εἰς κελλίον μετὰ μαιζοτέρου· καὶ μεθ' ἡμέρας τινὰς πολεμηθεὶς ὑπὸ τῶν λογισμῶν, εἶπεν· οὐκ ἀναπαύομαι εἶναι μετὰ τούτου τοῦ ἀδελφοῦ. Ἄλλος οὖν ἀδελφὸς παρήνει αὐτόν, λέγων· ἄραγε εἰ περιέπεσας βαρβάρους καὶ παρεδόθῃς οἷῳ δήποτε βαρβάρῳ, εἰπεῖν

εἶχες ὅτι οὐ θέλω μετ' αὐτοῦ διάγειν; Καὶ ταῦτα ἀκούσας ὁ ἀδελφὸς καὶ κατανουγεῖς ἐπὶ τῷ λόγῳ, ἔβαλε μετάνοιαν, λέγων, συγχώρησον. 7 Κεφαλὴ ζ' Εἶπε πάλιν· Ὅτι ὁ θέλων γενέσθαι μοναχός, καὶ ὕβριν καὶ ἐξουδένωσιν καὶ ζημίαν μὴ ὑποφέρων, οὐ δύναται γενέσθαι μοναχός. 8 Κεφαλὴ η' Ἐὰν ἔλθῃ τις εἰς τὸν μονήρη βίον ἀπλούστερος τῷ λογισμῷ, μηχανᾶται ὁ Ἐχθρὸς προσάψαι αὐτῷ τὴν παρρησίαν καὶ ἀναίδειαν. Ἐὰν δὲ ἐν τῇ εὐλαβείᾳ ἔλθῃ εἰς τὸν μοναχόν, ὑποβάλλει καὶ τούτῳ, ἐάνπερ νέος ᾖ, κατ' εὐλάβειαν δίδωσιν αὐτῷ προθυμίαν εἰς ἄσκησιν, ἣν οὐ δύναται ἐκτελεῖν. Ὁ δὲ φοβούμενος τὸν Κύριον ἐν ἀληθείᾳ, οὐδὲ τῷ πρώτῳ, οὐδὲ τῷ δευτέρῳ λογισμῷ συναπαχθήσεται. Εἰ δὲ καὶ προληφθῇ ἐν τῇ τῶν δαιμόνων ἀπάτῃ, ὁ φόβος τοῦ Κυρίου, ὃν ἠγάπησεν ἐν ἀληθείᾳ, φωτίσει αὐτοῦ τὴν καρδίαν τοῦ πορευθῆναι εἰς ὁδὸν εὐθείαν. Ὁ δὲ ἀναίδης καὶ ἀναίσχυντος οὕτω πεπίστευκεν, ὅτι ἔσται κρίσις· οὐδὲ ὁ τετυφωμένος καὶ ἀλαζών καὶ οὐ διὰ Θεὸν εὐλαβούμενος· μέγαν γὰρ ἑαυτὸν ἠγεῖται. Ἐὰν οὖν ὀχλήσῃ σε τὸ πάθος τῆς οἰήσεως, εἰπὸν πρὸς τὸν πολεμοῦντά σε, Πόρρω ἀπ' ἐμοῦ γενοῦ, πονηρὲ λογισμέ· τίς εἰμι ἐγώ; Ἡ ποίαν ἀρετὴν κατορθώσαντός μου, τοιαῦτά μοι ὑποβάλλεις; Οἱ Ἅγιοι, οἱ μὲν ἐλιθάσθησαν, οἱ δὲ ἐπρίσθησαν, ἐπειράσθησαν, ἐν φόνῳ μαχαίρας ἀπέθανον. Τί δὲ λέγω περὶ ὁμοιοπαθῶν ἀνθρώπων; Αὐτὸς ὁ τῶν ὄλων Δεσπότης σταυρὸν ὑπέμεινε δι' ἡμᾶς, αἰσχύνῃς καταφρονήσας. Ἐγὼ δὲ ὁ ἐν ἀμαρτίαις ζήσας τὸν ἅπαντα χρόνον τῆς ζωῆς μου, τί ἀπολογήσομαι ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως; Καὶ ἐν τούτῳ ἐκδιώξεις ἀπὸ σοῦ τὴν ὑψηλοφροσύνην. Εἰ δὲ καὶ κατώρθωσας, νόει ὅτι οὐκ ἐξ ἰδίας δυνάμεως· κατὰ τὸν λέγοντα· οὐκ ἐγὼ δέ, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ σὺν ἐμοί. Εἰ δὲ καὶ ἡ ἀναίδεια ὀχλήσῃ σε, ἀναλογισάμενός σου τὰ ἔργα, εἰπέ· τοσοῦτων κακῶν μέτοχος ὑπάρχω, καὶ πῶς τολμήσω ἀνοιξαί μου τὸ στόμα, τοῦ Κυρίου εἰπόντος, ὅτι καὶ περὶ ἀργοῦ λόγου ἀπολογία δώσουσιν οἱ ἄνθρωποι ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως; Δέον ἐστὶν οὖν προσπεσεῖν τῷ Κυρίῳ, κατὰ τὸν λέγοντα· Κύριε παντοκράτορ, ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, τοῦ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ καὶ τοῦ σπέρματος αὐτῶν τοῦ δικαίου, ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν σὺν παντὶ τῷ κόσμῳ αὐτῶν, ὁ πεδήσας τὴν θάλασσαν τῷ λόγῳ τοῦ προστάγματός σου, ὁ κλείσας τὴν ἄβυσσον καὶ σφραγισάμενος αὐτὴν τῷ φοβερῷ καὶ ἐνδόξῳ ὀνόματί σου, ὃ πάντα φρίσσει καὶ τρέμει ἀπὸ προσώπου δυνάμεώς σου· ὅτι ἄστεκτος ἢ μεγαλοπρέπεια τῆς δόξης σου καὶ ἀνύποιστος ἢ ὀργὴ τῆς ἐπὶ ἀμαρτωλοῦς ἀπειλῆς σου, ἀμέτρητόν τε καὶ ἀνεξιχνίαστον τὸ ἔλεος τῆς ἐπαγγελίας σου. Σὺ γὰρ εἶ Κύριος εὐσπλαγχνος, μακρόθυμος καὶ πολυέλεος καὶ μετανοῶν ἐπὶ κακίαις ἀνθρώπων. Σὺ, Κύριε, κατὰ τὸ πλῆθος τῆς χρηστότητός σου, καὶ σὺ ὁ Θεὸς δίκαιος ὢν, οὐκ ἔθου μετάνοιαν δικαίως, τῷ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, τοῖς οὐχ ἡμαρτηκόσι σοι, ἀλλ' ἔθου μετάνοιαν ἐπ' ἐμοὶ τῷ ἀμαρτωλῷ, διότι ἡμαρτον ὑπὲρ ἀριθμὸν ψάμμου θαλάσσης. Ἐπλήθυναν αἱ ἀνομίαι μου, Κύριε, καὶ οὐκ εἰμι ἄξιος ἀτενίσαι καὶ ἰδεῖν τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τὰ ἐξῆς. Ὅπως καὶ αὐτὸς ὁ φόβος καὶ ἡ δέησις ἐκδιώξουσιν ἀπὸ σοῦ τὴν ἀναίδειαν. 9 Κεφαλὴ θ' Ἀδελφός τις ἐπολεμεῖτο ὑπὸ λογισμοῦ ματαίου, ὡς ἤδη φησὶν κατορθώσαντος αὐτοῦ τι εἰς τὰς ἀρετάς. Ὁ δὲ θέλων νικῆσαι τὸν τῆς ὑψηλοφροσύνης λογισμὸν, τὴν χεῖρα ἑαυτοῦ προσήγγιζεν ὑποκάτω τοῦ λέβητος τοῦ ὑποκαιομένου καὶ ἔλεγεν ἑαυτῷ, ἰδοὺ καίη, μηκέτι ὑψηλοφρόνει. Ὁρῶμεν γὰρ ὅτι τρεῖς παῖδες μέσον τῆς καιομένης φλογὸς ὑπῆρχον καὶ οὐδεὶς αὐτῶν ἐπήρθη τῇ καρδίᾳ, ἀλλ' ἐν ταπεινοφροσύνῃ πολλῇ ὑμνοῦντες, τὸν Θεὸν ἐδόξαζον ἐν μέσῳ τῆς καμίνου, λέγοντες· ἐν ψυχῇ συντετριμμένη καὶ πνεύματι ταπεινώσεως προσδεχθεῖμεν ἐνώπιόν σου. Καὶ σὺ ἐν ἀνέσει ἰστάμενος, ὑψηλοφρονεῖς; Καὶ ἐν τούτῳ ἐνίκα τὸν τῆς ὑψηλοφροσύνης δαίμονα. 10 Κεφαλὴ ι' Ἐὰν εὐρεθῇ ἄνθρωπος πονικὸς καὶ φιλοπονῶν περισσοτέρως εἰς τὰς ἀρετάς, μὴ τις αὐτὸν ἐξουθενεῖτω, ἀλλὰ προσλαμβάνεσθαι χρὴ τοὺς τοιοῦτους, ὅτι καὶ Θεῷ εὐάρεστοί εἰσι καὶ τῆς συνοδίας χρήσιμοι. Καὶ πειθέτωσαν ἡμᾶς αἱ δύο παρεμβολαί, ἡ

τῶν Ἑβραίων καὶ ἡ τῶν ἀλλοφύλων, καὶ Δαβὶδ μονομαχῶν μετὰ Γολιάθ. Ἄμα δὲ καὶ οἱ περιπεσόντες ἐν τῷ ναυαγίῳ τῆς θαλάσσης καὶ διασωθέντες χάριν τοῦ εὐρεθέντος σὺν αὐτοῖς δικαίου· καθὼς γέγραπται· Μὴ φοβοῦ Παῦλε· Καίσαρί σε δεῖ παραστῆναι· καὶ ἰδοῦ, κεχάρισται σοι ὁ Θεὸς πάντας τοὺς πλέοντας μετὰ σοῦ. 11 Κεφαλὴ ια' Ἀδελφὸς ἐπολεμεῖτο ἐξελθεῖν ἀπὸ κοινοβίου, λαβόντος αὐτοῦ τὸ σχῆμα· καὶ προσέφερον αὐτῷ οἱ λογισμοὶ ὑπόδειγμα τοιοῦτο· κατανόησον, φασί, τὰ λάχανα τοῦ κήπου καὶ ἴδε, ὅτι ἐὰν μὴ ἀνασπάσῃ ἐκ τῆς πρασιᾶς ὁ ταύτην φιλοκαλῶν τὰ φυτὰ καὶ καταφυτεύσῃ εἰς ἕτερον τόπον, οὐ δίδωσιν εἰς ὕψος. Ὁ οὖν ἀδελφὸς διεκρίνετο τῷ λογισμῷ, λέγων· μὴ εἰς τέλος ἀνασπᾷ ὁ κηπουρὸς ἐκ πρασιᾶς τὰ ἐσπαρμένα ἐν αὐτῇ; Οὐχὶ ἐᾷ, φησὶν, ἐν τῇ αὐλάκι, ἃ δύναται ἀναθρέψαι. Πλὴν τὰ ἀνασπώμενα οὐκ ἀσφαλῆ, ὡς τὰ ἐπὶ τῷ τόπῳ διαμένοντα. Γενοῦ οὖν σὺ εἷς τῶν μὴ ἀνασπασθέντων. Καὶ ἐν τούτῳ ἐνίκα τὸν λογισμόν, τῆς χάριτος συνεργούσης. 12 Κεφαλὴ ιβ' Ἀγαπητέ, ἐὰν ἡρετίσω εἰς κοινόβιον ἡσυχάσαι, ὅρα μήποτε βάλῃ σοι ὁ λογισμὸς πανουργίαν πληθύνουσαν πικρίαν, ἐν τῷ λογίζεσθαί σε καὶ λέγειν· ὅτι πολλοῦ μὲν μισθαρίου καταλύω, ἡ δὲ τροφή μου, οὐδὲν ἐστί. Μὴ οὖν ἔνεκα βρώματος κατάλυε τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν γὰρ τοιαῦτα διαλογίζῃ, οὐκέτι κατὰ ἀγάπην περιπατεῖς· ἀλλὰ μᾶλλον ἀκούσωμεν τῆς σωτηριώδους φωνῆς λεγοῦσης· τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος καὶ φρόνιμος, ὃν κατέστησεν ὁ κύριος ἐπὶ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, διδόναι αὐτοῖς ἐν καιρῷ τὴν τροφήν; Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὐρήσει οὕτως ποιοῦντα. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν. Ἐὰν εἴπη ὁ ὀκνηρὸς δοῦλος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ὅτι χρονίζει μου ὁ κύριος· καὶ ἄρξεται τύπτειν τοὺς συνδούλους αὐτοῦ, ἐσθίειν τε καὶ πίνειν μετὰ τῶν μεθύοντων· ἤξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ ἣ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει τὸν δοῦλον ἐκεῖνον καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει. Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Καταλείψωμεν οὖν ἡμεῖς τῷ Κυρίῳ καὶ μὴ κρίνωμεν τὸν σύνδουλον ἡμῶν, ὃν ἔταξεν ὁ κοινὸς Δεσπότης οἰκονομεῖν. Πάντες γὰρ αὐτῷ δώσομεν λόγον, καὶ ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὰς πράξεις αὐτοῦ. 13 Κεφαλὴ ιγ' Ἀδελφός τις εἶρηκεν· ἠύχόμην ἂν τῷ Θεῷ, ἵνα δεδώκῃ χάριν τῷ ἐργοχείρῳ μου, καὶ ὅλον τὸ κοινόβιον [ἦτοι μοναστήριον] ἐξ αὐτοῦ διετρέφετο· οὐχὶ χαρὰ μοι ὑπῆρχεν ἐν τούτῳ; 14 Κεφαλὴ ιδ' Οἰκονόμω, ἤκουσας τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος· ὁ προϊστάμενος ἐν σπουδῇ· καί, μηδεὶς σου τῆς νεότητος καταφρονεῖτω. Ὅρα οὖν μήποτε ἐμπαθῶς χρήσῃ τῇ παραγγελίᾳ. Λέγει γὰρ καὶ ἐν ἑτέρῳ· μὴ ὡς κατακυριεύοντες τοῦ κλήρου, ἀλλὰ τύποι γενόμενοι τοῦ ποιμνίου. Καὶ φανερωθέντος τοῦ Ἀρχιποίμενος, κομιεῖτε τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον. Καὶ πάλιν λέγει· μιμηταί μοι γίνεσθε, καθὼς κάγω Χριστοῦ. Ἡ γὰρ ὑπερηφανία ἀλλοτρία τυγχάνει τῶν πιστῶν· κατὰ τὸν λέγοντα· ὁ Θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν. 15 Κεφαλὴ ιε' Ἀγαπητέ, ἐὰν πνεῦμα ἀκηδίας ἐνοχλήσῃ σε, μὴ συναπάγου τῷ λογισμῷ τῆς ἀκηδίας· ἀλλ' ἔμμενε ἐν ᾧ σε κατέστησεν ὁ Θεὸς τόπῳ, ἀναλογιζόμενος τὸν πόθον ὃν εἶχες πρὸς Θεόν, ὅτε ἐξ ἀρχῆς παρεγένου πρὸς τὴν θύραν τοῦ μοναστηρίου, καὶ τὸν αὐτὸν πόθον σχῶμεν ἄχρι τέλους, μήποτε ἐπέλθῃ ἐφ' ἡμᾶς τὸ εἰρημένον· καὶ ἔφαγεν Ἰακώβ καὶ ἐνεπλήσθη, καὶ ἀπελάκτισεν ὁ ἡγαπημένος, ἐλιπάνθη, ἐπαχύνθη, ἐπλατύνθη· καὶ ἐγκατέλιπε Θεὸν τὸν ποιήσαντα αὐτόν καὶ ἀπέστη ἀπὸ Θεοῦ σωτήρος αὐτοῦ. Ὑπόμεινον οὖν τὸν Κύριον τέως, ὡς περ ἀθλητῆς νικῶν τοὺς τύπτοντας αὐτόν διὰ τῆς ὑπομονῆς. Ὁ γὰρ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. 16 Κεφαλὴ ιϛ' Ἀδελφός τις ἦν βαλὼν ἀρχὰς ἐν κοινοβίῳ, καὶ ἦν σιωπῶν ἀεὶ, ἐκκόπτων ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν παρρησίαν· καὶ ἔλεγον περὶ αὐτοῦ οἱ συναρχάριοι, Μὴ γὰρ ἀπὸ εὐλαβείας οὐ λαλεῖ, ἀλλ' ὅτι οὐκ οἶδε λαλήσαι· ἕτεροι δὲ ἔλεγον, Οὐχί, ἀλλὰ δαίμονα ἔχει. Ὁ οὖν ἀδελφὸς ἀκούων ταῦτα, οὐκ ἀπεκρίνατο αὐτοῖς, ἀλλ' ἐδίδου δόξαν ἐν τῇ

καρδία αὐτοῦ τῷ Κυρίῳ. 17 Κεφαλή ιζ' Ἀδελφός τις εἶρηκεν, ὅτι τοῦτον τὸν λογισμὸν τῆς ταπεινοφροσύνης ἠτησάμην παρὰ Κυρίου, ἴν' ὅταν προστάξῃ μοι ἀδελφός μου ποιῆσαι πρᾶγμα, εἶπω τῷ λογισμῷ· οὗτός ἐστιν ὁ κύριός σου, ἄκουσον αὐτοῦ. Εἰ δὲ καὶ ἕτερος ἀδελφός, εἶπω πάλιν· οὗτος ἀδελφός τοῦ κυρίου σου τυγχάνει. Εἰ δὲ καὶ παιδίον, εἶπω πάλιν· ἄκουσον τοῦ υἱοῦ τοῦ κυρίου σου. Καὶ οὕτως ἀντιτείνων τοῖς ἄλλοτρίοις λογισμοῖς, ἐποίει ἀταράχως τὸ ἔργον αὐτοῦ, τῆς χάριτος συνεργούσης. 18 Κεφαλή ιη' Ποιούντων ποτὲ τῶν ἀδελφῶν παρέργιον ἐν νυκτί, τὶς αὐτῶν ὀχληθεὶς ὑπὸ τοῦ ρίγους ὑπέστρεψεν εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ· ἕτερος δὲ διεγόγγυζε κατ' αὐτοῦ. Ἀπέστειλαν οὖν ἀδελφὸν πρὸς αὐτόν, φωνῆσαι αὐτόν. Ἀπελθὼν οὖν ὁ ἀδελφός ὁ παρ' αὐτῶν ἀποσταλείς, εὔρεν αὐτόν δεινοπαθοῦντα. Καὶ λέγει αὐτῷ· λέγουσιν οἱ ἀδελφοί, πῶς ἔχεις; Καὶ περὶ τοῦ ἔργου σου μὴ σοι μελέτω. Ὑπὲρ σοῦ ἡμεῖς κοπιούμεν. Ὁ δὲ εἶπε· μνησθῆ ὑμῶν ἡ ἀγάπη· κἀγὼ ἤθελον συγκοπιᾶσαι ὑμῖν, καὶ ἡ ἀσθένειά μου ἐμποδίζει με. Καὶ ἐλθὼν πρὸς τοὺς ἀποστείλαντας αὐτόν, εἶπεν αὐτοῖς· Τόνω κοπιᾶ ὁ ἀδελφός, καὶ εἶρηκέ μοι ὅτι κἀγὼ ἤθελον συγκοπιᾶσαι ὑμῖν. 19 Κεφαλή ιθ' Ἀδελφός τις ἔβαλλεν ἀρχὰς ἐν κοινοβίῳ, ἐπολεμεῖτο δὲ ὑπὸ λογισμῶν χάριν τοῦ κόπου. Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο λέγων, Κακὲ δοῦλε, ἐπράθης, καὶ τί δύνη ποιῆσαι ἔτι; Καὶ ὁ Κύριος παρεῖχεν αὐτῷ παράκλησιν. 20 Κεφαλή κ' Ἐσθιόντων ποτὲ τῶν ἀδελφῶν, ἀνέστη ἀδελφός δοῦναι βαυκάλιον, καὶ δεξάμενός τις τῶν γερόντων, εὔρε τὸ συγκεραστὸν ζεστότερον, καὶ εἶπεν ὁ γέρων, ἔκαυσάς με, τέκνον. Ὡς οὖν ἀπῆλθεν ὁ ἀδελφός εἰς τὸ κελλίον ἑαυτοῦ, ἔτυπεν ἑαυτὸν λέγων· Ἄραγε εἰ ἦς δοῦλος ἀνδρὸς σκληροῦ καὶ ἐποίησας τοῦτο, οὐ παραχρῆμα κατέφερε τὰς σάρκας σου πληγαῖς; Μὴ οὖν ἀμέλει σεαυτοῦ. 21 Κεφαλή κα' Μακάριος μοναχὸς ὁ τηρῶν τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου καὶ ἐπιμελούμενος τῶν τριῶν τούτων, σχολῆς εἰς προσευχὴν καὶ ἔργου καὶ μελέτης. Γέγραπται γάρ· σχολάσατε καὶ γνῶτε ὅτι ἐγὼ εἶμι ὁ Θεός. Καὶ πάλιν· πτωχός εἶμι ἐγὼ καὶ ἐν κόποις ἐκ νεότητός μου. Καὶ πάλιν· ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ μελετήσῃ ἡμέρας καὶ νυκτός. 22 Κεφαλή κβ' Ἐὰν ἴδῃς ἀδελφὸν καταφρονοῦντα τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας, μὴ σκανδαλίζου ἐπὶ τῇ τοῦ ἀδελφοῦ ἀμελείᾳ, ἀλλὰ μηδὲ μιμοῦ τὴν αὐτοῦ ῥαθυμίαν. Σεαυτὸν ἀγνὸν τήρει. Εἰ δὲ ἀλλήλων τὰ βάρη οὐ βαστάζομεν, πῶς εὔρωμεν χάριν ἐνώπιον Κυρίου; Τοῦτο σπουδάσωμεν, τὸ μὴ τιθέναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ ἢ σκάνδαλον. Ὁ μὴ σκανδαλίσας τὸν ἀδελφὸν ἐν μηδενὶ πράγματι, μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. 23 Κεφαλή κγ' Ἐν οἴῳ δ' ἂν τόπῳ καθίσῃς, μὴ ἀμέλει τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας· γέγραπται γάρ ἐν νόμῳ Μωσέως· ἐὰν πραθῆ σοι ὁ ἀδελφός σου, ὁ Ἑβραῖος ἢ Ἑβραία, δουλεύσει σοι ἕξ ἔτη, καὶ τῷ ἐβδόμῳ ἐξαποστελεῖς αὐτόν ἐλεύθερον ἀπὸ σοῦ. Ἐὰν δὲ λέγῃ πρὸς σέ, Οὐκ ἐξελεύσομαι ἀπὸ σοῦ, ὅτι ἠγάπησά σε καὶ τὴν γυναῖκά σου· ὅτι εὖ αὐτῷ ἐστι παρὰ σοί· λήψῃ τὸ ὀπίθιον καὶ τρυπήσεις τὸ οὔς αὐτοῦ, καὶ ἔσται σοι δοῦλος εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ τὴν παιδίσκην σου ὡσαύτως ποιήσεις. Μοναχέ, ἀπετάξω τὸν βίον, ἐξαπεστάλης ἐλεύθερος, Χριστός σε ἠλευθέρωσε· μηκέτι ἀγάπα τὴν δουλείαν τοῦ ματαίου κόσμου, ἵνα μὴ γένηταί σου τὰ ἔσχατα χεῖρονα τῶν πρώτων. Ἀλλὰ δουλεύσωμεν τῷ ἡμᾶς ἐλευθερώσαντι Χριστῷ· ὅτι αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. 24 Κεφαλή κδ' Ἀγαπητέ, ἐὰν καθέζη ἐν τόπῳ ὀνομαστῷ, ὅρα μὴ νικῶ ὑπὸ ὑψηλοφροσύνης· μηδὲ ἐξουθενεῖ κατὰ διάνοιαν ἀδελφούς, ὡς ἐξ οἰκτροῦ συστήματος ὑπαρχόντων. Μόνος γὰρ ὁ Κύριος γινώσκει τὰ κρύφια τῆς καρδίας. Ὅπως μὴ εὔρεθῃς σὺ μὲν ἐπὶ φύλλοις ἐπαιρόμενος, ἐκεῖνοι δὲ τοὺς καρπούς ἐπέχοντες. Ἀλλὰ μάλλον, ὅσον δυνατὸς εἶ, τοσοῦτον ταπεινοῦ σεαυτόν, καὶ ἔναντι Κυρίου εὐρήσεις χάριν· ὅτι μεγάλη ἡ δυναστεία Κυρίου καὶ ὑπὸ τῶν ταπεινῶν δοξάζεται. 25 Κεφαλή κε' Ἀγαπητέ, ἐὰν καθέζη ἐν ὑποταγῇ πατρὸς πνευματικοῦ, μὴ θῆς ἑαυτῷ ὄρον, λέγων· οὐ δυνατὸν ποιῆσαι τοῦτο ἢ ἐκεῖνο· ὅτι ἐὰν μὴ ποιήσῃς, καὶ πάλιν παραβιασθεὶς ποιήσῃς, τῆς παρακοῆς οὐκ ἐκφεύξῃς.

Τοιγαροῦν χρή τῇ τοῦ Θεοῦ κυβερνήσει καταλιμπάνειν· οὐ γὰρ οἱ αὐτοὶ λογισμοὶ ἐμμένουσιν ἐν τῇ ψυχῇ· ἂν δὲ τύχη τὸ προσταχθὲν ἡμῖν ὑπὲρ δύναμιν, μὴ θυμικῶς ἀντιστῶμεν τῇ τοῦ ἡγουμένου διαταγῇ, ἀλλὰ δεήσει καὶ παρακλήσει ἐν οἰκτρᾷ φωνῇ τὸ ὑπὲρ δύναμιν τῷ προεστῶτι μηνύσωμεν. Πρὸς δὲ τὴν ἀμαρτίαν ἀντιστῶμεν μέχρις αἵματος. 26 Κεφαλή κ' Ὅτι δεῖ τοὺς προεστῶτας σκοπεῖν ἐκάστου τῶν ὑποτεταγμένων τὰ μέτρα, μνημονεύοντες τοῦ Κυρίου λέγοντος· ὃς δὴ καρποφορεῖ καὶ ποιεῖ, ὁ μὲν ἑκατόν, ὁ δὲ ἐξήκοντα, ὁ δὲ τριάκοντα, ἵνα ἕκαστος ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι τῷ Θεῷ εὐαρεστήσῃ. 27 Κεφαλή κζ' Ἀδελφέ, ἐὰν ἐξεληθὼν ἀπὸ τοῦ κοινοβίου οἰκίσης καταμόνας καὶ μετὰ χρόνον ἱκανὸν ὑποστρέψῃς ὅθεν ἐξελήλυθας, οὕτως ταπεινώσον τὸν λογισμόν, ὡς νῦν ἀρξάμενος τοῦ μονάζειν, καὶ ἕξεις ἀνάπαυσιν. Καὶ μὴ πρὸς ἡμέραν εὐλάβειαν σέβαζε καὶ μεθ' ἡμέρας ἄνευ εὐλαβείας, ἀλλὰ συνέστω σοι ἢ ταπεινώσις ἐν παντὶ καιρῷ καὶ εὐρήσεις ἀνάπαυσιν. 28 Κεφαλή κη' Τοιοῦτόν τι συμβαίνει μετὰ τῶν ἀδελφῶν· ἐὰν ἀδελφὸς προκόπτει διὰ τῆς εὐλαβείας, ἕτερον ἀδελφὸν τῶν ἀμελεστέρων ἐφοπλίζει ὁ Ἐχθρὸς ἐκταράσσειν αὐτόν. Παρασκευάζει δὲ καὶ τὸν ἡσυχάζοντα ἀποκρίνεσθαι αὐτῷ κατὰ τὴν ἐκείνου ἀφροσύνην. Καὶ τούτων οὕτως πραττομένων, ἀποφωνεῖ ὁ ἕτερος καὶ φησὶν· αἶ ὁ εὐλαβής. Καὶ μετὰ τὸ παύσασθαι τὸν παροξυσμόν, ἄρχεται ὁ εὐλαβὴς κατατοξεύεσθαι ὑπὸ τῶν ἐναντίων λογισμῶν· καὶ φησὶν· Ἀπόλεσας τὴν εὐλάβειαν. Ἴδου ἡσχημόνησας ἔμπροσθεν τῶν ἀδελφῶν, καὶ νῦν τί μέλλεις χρήσαι τῇ ἀδιαφορίᾳ; Ὅρα ἵνα μὴ ὡς ἀσθενῆ καὶ ταπεινὸν καταπονήσωσί σε. Γέγραπται γάρ· καὶ μετὰ στρεβλοῦ διαστρέψεις· καὶ τό, μὴ ὑποστρώσης σεαυτὸν ἀνδρὶ μωρῷ, ἵνα μὴ συναπαχθῆς τῇ ἀνομίᾳ· οὐ μόνον γὰρ ὑποστρωννύειν κελεύει, ἀλλὰ καὶ τὴν σιαγόνα παρέχειν τῷ παίοντι. Ὅθεν καὶ ὁ Ἀπόστολος παραγγέλλει, λέγων· μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νικά ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν. Καὶ ὁ Κύριος ἐνετείλατο, λέγων· ἐὰν τις σὲ ράπιση εἰς τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην. Οὕτω δεῖ μὴ διαστρέφειν μετὰ στρεβλοῦ, καὶ τὸ μὴ ὑπὸ πόδας εἶναι τῆς ἀμαρτίας. Γέγραπται γάρ· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἀμαρτίαν, δοῦλός ἐστι τῆς ἀμαρτίας. Καὶ ἐὰν μὴ ἐν τούτοις τοῖς λογισμοῖς ἀντιστῇ ὁ ἀδελφὸς κατὰ τῶν ὑπεναντίων, οὐ μὴ ἑάσωσιν αὐτὸν ἐν τῷ τῆς ἀρετῆς βίῳ. Ἄλλ' εὐθύς θυμῶδη καὶ ὀργίλον, μάχιμον καὶ πλήκτην καὶ βάρβαρον τοῖς τρόποις ἀποκαταστήσουσι, μήτε ἑαυτὸν οἰκοδομοῦντα, ἀλλὰ καὶ ἐτέρων ψυχὰς διαστρέφοντα. Ἐὰν δὲ μεταγνοὺς ἀντιλάβηται τοῦ σεμνοῦ βίου, σοφώτερος πρὸς τὴν πάλην καθίσταται, ὡς πεῖραν τῆς βλάβης μετεσχηκῶς. 29 Κεφαλή κθ' Δύο ἀδελφοὶ ἐν ἀγρυπνίᾳ ἀπέσχιζον τὸ λίνον τὸ σχιστόν, καὶ ἡ μία χορδὴ συνεχῶς ἐκόπτετο· καὶ ἤρξαντο οἱ λογισμοὶ τοῦ ἔλκοντος σὺν αὐτῷ ἐκταράσσειν αὐτὸν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. Ὁ δὲ θέλων νικῆσαι τὸν θυμὸν καὶ μὴ λυπῆσαι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἠνίκα ἀπέσπασεν ἡτριον τοῦ ἀδελφοῦ, αὐτὸς τὴν ἰδίαν ἔκοπτε, καὶ εὐρίσκοντο οἱ δύο ἀμαρτίζοντες, καὶ ἀνέστησαν μὴ λυπήσαντες ἀλλήλους, καὶ οὐκ ἔγνω ὁ ἀδελφὸς ὁ πεποίηκεν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ. 30 Κεφαλή λ' Ἀδελφὸς ἀνεγίνωσκεν ἐν τῇ ἀγρυπνίᾳ, καὶ θέλων τελέσαι τὸ κεφάλαιον, παρέσυρε μικρόν. Ἐτερος οὖν μοναχὸς ἤρξατο κατ' αὐτοῦ γογγύζειν, λέγων· ἤκουσεν Ἐγειρε, καὶ οὐκ ἐγείρεται. Ἐφη δὲ αὐτῷ ἕτερος ἀδελφός· Ἄραγε εἰ ἦν ἄριστον καὶ ἐπέτρεψεν ἡμῖν ὁ ἡγούμενος πιεῖν περισσότερον ποτήριον, οὐχ ἡδέως ἔχωμεν; Καὶ ἀκούσας ὁ ἀδελφὸς ἔβαλε μετάνοιαν, λέγων· συγχώρησόν μοι. 31 Κεφαλή λα' Ἀδελφὸς ἀδελφῷ ἔφη, ἵνατί ταχὺ αἶρεις τὸ πινάκιον καὶ οὐκ ἔᾶς ἡμᾶς φαγεῖν; Ἀπεκρίθη καὶ αὐτῷ ὁ ἀδελφός· ἐγὼ δοῦλός εἰμι, καὶ ὅ με κελεύουσιν οἱ μειζότεροί μου, τοῦτο ποιῶ. Καὶ ἀκούσας ὁ ἀδελφὸς ἔφη· συγχώρησόν μοι. 32 Κεφαλή λβ' Λογίζομαι ὅτι ὠφέλιμον τοῖς ἀδελφοῖς τὸ ἀναδέξασθαι τὸν προεστῶτα πᾶσαν φροντίδα τοῦ ὑποτεταγμένου καὶ ἀμέριμον ποιῆσαι τὸν ἀδελφὸν καὶ ἀπερίσπαστον κατὰ πάντα, μάλιστα δὲ καὶ ἐκ τῶν παραβαλλόντων κοσμικῶν, ἵνα μόνῃ τῇ προσευχῇ σχολάζῃ ὁ λογισμὸς τοῦ

ἀδελφοῦ καὶ καθάπερ φοῖνιξ κειρόμενος ἐπιμελῶς, ἀναδράμη εἰς τὸ ὕψος τῶν ἀρετῶν. Φθειροῦσι γάρ, φησὶν ὁ Ἀπόστολος, ἦθη χρηστὰ ὀμιλία κακαί. Μέγα γὰρ ναυάγιον ψυχῶν, ἐν ᾧ κανόνες καὶ κυβερνήσεις οὐ πολιτεύονται. 33 Κεφαλή λγ' Μοναχέ, ἐὰν παραβάλη σοι [ὁ] μοναχὸς ἢ κοσμικός, μὴ θέλε ἀπαντᾶν αὐτῷ ὑπὲρ δύναμιν, ἵνα μὴ μετὰ τὴν ἐκχώρησιν τοῦ ἀδελφοῦ μεταμεληθῆς ἐφ' οἷς ἐδαπάνησεν ἀγαθοῖς σου· ἀλλὰ παράθες, ὃ ἐὰν ὁ Κύριος εὐδοῖ σε· κρεῖσσον γὰρ ἢ παράθεις λαχάνων μετὰ ἀγάπης, ἢ μύρια ἐδέσματα μετ' ὀδύνης· ἰλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ Θεός. Ταῦτα δέ φημι, ἀδελφέ, οὐχ ὡς ἐκκοπήν ἡμῖν παρέχων εἰς τὴν φιλοξενίαν, ἀλλ' ἵνα ἡ προσφορὰ ὑμῶν εὐπρόσδεκτος ᾖ, κατὰ τὸν λέγοντα, φιλόξενοι εἰς ἀλλήλους ἄνευ γογγυσμῶν. Περὶ δὲ τῆς φιλοξενίας οὐ χρεῖαν ἔχετε γράφεσθαι ὑμῖν· ἐπίστασθε γάρ, ὅτι ἡ φιλοξενία πολλῶν ἐστὶ μείζων ἀρετῶν. Καὶ γὰρ ὁ πατριάρχης Ἀβραάμ διὰ ταύτης Ἀγγέλους ἐξένισε, καὶ ὁ δίκαιος Λῶτ διὰ τῆς φιλοξενίας οὐ συναπώλετο τῇ καταστροφῇ Σοδόμων. Ὅμοίως δὰ καὶ Ῥαὰβ ἡ ἐπιλεγομένη πόρνη διὰ τῆς φιλοξενίας οὐ συναπώλετο τοῖς ἀπειθήσασι, δεξαμένη τοὺς κατασκόπους ἐν εἰρήνῃ. Λέγει γὰρ ὁ Σωτὴρ· ξένος ἦμην καὶ συνηγάγετέ με· καί, μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. 34 Κεφαλή λδ' Ἀγαπητέ, ἐὰν παραβάλη σοι ἀδελφός, καὶ στήτε ἀμφότεροι ἅμα ἐπιτελεῖν τὸν συνήθη κανόνα τῆς συνάξεως, καὶ προτρέπη τὸν ἀδελφὸν λέγειν μικρὸν ἀπὸ στήθους, ἐὰν παραιτήσῃ σε ἅπαξ καὶ δις ἕως τρίτου, μὴ αὐτὸν παραβιάσῃ· εἰσὶ γὰρ πολλοί, οἱ οὐκ ἐπίστανται λόγῳ κηρύττειν τὴν ἀρετὴν, ἀλλ' ἔργῳ τὴν ἀλήθειαν. Καὶ ἐν τούτῳ εὐφραίνῃς τὴν καρδίαν τοῦ ἀδελφοῦ· ἡ γὰρ φιλονεικία οὐκ εὐθertos πρὸς ἀρετὴν, μᾶλλον δὲ καὶ θυμοῦ προτρεπτικὴ ὑπάρχει. 35 Κεφαλή λε' Ἐὰν ἐπισκέπτῃ ἄρρωστον, βλέπε μὴ ὑποβάλη ὁ Ἐχθρὸς μεταξὺ ὑμῶν ἀργολογίαν ἢ καταλαλίαν, ἵνα μὴ ζημιωθῆς σου τὸν μισθόν. Ἔθος γὰρ τοιοῦτο τῷ Διαβόλῳ, ἵνα τὸν μὲν ζημιώσῃ δι' ἀκοῆς, τὸν δὲ διὰ γλώσσης. Ἀλλὰ χρὴ παρακαλεῖν τὸν κάμνοντα ἐκ τῶν θείων Γραφῶν καὶ ἐκ τῶν παθημάτων τοῦ Σωτῆρος· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. 36 Κεφαλή λ' Ἀγαπητέ, ἐὰν παραβάλη ξένος τῷ ἀδελφῷ σου, σύνελθε αὐτῷ κατὰ τὴν δύναμίν σου, ἵνα συνεργὸς ἔσῃ τῆς φιλοξενίας, καὶ ὁ Κύριος εὐδωῇ τὰς ὁδοὺς σου. 37 Κεφαλή λζ' Ἀγαπητέ, ἐὰν ἐξέλθῃς μετὰ τῶν ἀδελφῶν σου εἰς παρέργιον, βοήθει τῷ ἀσθενεστέρῳ κατὰ τὴν δύναμιν, ἣν ὁ Κύριος ἐχαρίσατό σοι, εἰδὼς ὅτι ἀπὸ Κυρίου λήψῃ τὸν μισθὸν τοῦ κόπου καὶ τῆς συμπαθείας. Ἐὰν δὲ ἦς ἀδύνατος καὶ ἀσθενής, μὴ θέλε πολλὰ λέγειν καὶ προστατεῖν καὶ θρασύνεσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον σιγᾶν καὶ ἡσυχάζειν. Καὶ ὁ Κύριος βλέπων σου τὴν ταπεινώσιν, πληροφορήσῃ τὰς καρδίας τῶν ἀδελφῶν σου, μὴ ἐπιτιθέσθαι σοι βάρος. 38 Κεφαλή λη' Οἱ καταμόνας ἡσυχάζοντες τοὺς ἐν τοῖς κοινοβίοις μακαρίζουσιν, ὡς ἀπερίσπαστον βίον διάγοντας· εἰ δὲ οὐ παρῆ ἀγάπη τοῖς ἀδελφοῖς, τότε οἱ ἐν τοῖς κοινοβίοις τοὺς καταμόνας μακαρίζουσι, μάλιστα δὲ οἱ ἐν ἀμελείᾳ διάγοντες καὶ τῇ ἀκηδία συμπεριφερόμενοι. Ὁ δὲ τέλειος τῷ λογισμῷ ὑπερβαίνει εὐχερῶς τὰς τοῦ Ἐχθροῦ παγίδας. 39 Κεφαλή λθ' Πάνδεινον ὑπάρχει τὸ πάθος τῆς φιλαργυρίας, ὥστε αὐτὸ εἶναι ρίζαν πάντων τῶν κακῶν. Βουλόμεθα οὖν γινῶναι ἐν τίνι ἐκριζοῦται τὸ πάθος τῆς φιλαργυρίας; Ἐν τῷ τὴν ἐλπίδα ἔχειν ἐπὶ τὸν Θεὸν ἐν ὅλῃ καρδίᾳ καὶ ψυχῇ. 40 Κεφαλή μ' Ἀδελφέ, ἐὰν εἶ τροχαλὸς εἰς τὸ ἐργόχειρόν σου, ὥστε σε μεγάλα καὶ πολλὰ καὶ πλούσια ἐργάζεσθαι, μὴ ἐπαίρου ἐν τούτῳ, μηδὲ ἐξουθενεῖς τοὺς ἀσθενεστέρους σου ἀδελφούς· οὐ γὰρ ἐν τούτῳ τετέλεκας τὴν ἀρετὴν. Ἀλλὰ μᾶλλον τίμα καὶ φοβοῦ τὸν Κύριον, ὅπως ἄχρι τέλους ἐπιχορηγήσῃ σοι τὴν ἰσχύ· ὅτι μάταιοι οἱ πεποιθότες ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ δυνάμει. Ὁ δὲ καυχώμενος, ἐν Κυρίῳ καυχάσθω. 41 Κεφαλή μα' Ὅτι οὐ δεῖ φθονεῖν ἐν προκοπῇ ἀδελφοῦ· μέλη γὰρ ἔσμεν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. 42 Κεφαλή μβ' Μοναχέ, ἐὰν σε ἐγκαλῆ ὁ ἡγούμενός σου, εἴτε ὁ ἐργοδότης, περὶ τῆς φιλοκαλίας τοῦ ἔργου, μὴ βαρέως φέρε τὸν ἔλεγχον· ἀλλὰ μᾶλλον φιλοκαλήσωμεν ἐν ἀγαθῇ συνειδήσει, ἵνα

καὶ ὁ πωλῶν καὶ ὁ ἀγοράζων ἀμφοτέρωθεν εὐχαριστήσωσι τῷ Κυρίῳ· εἴπωμεν δὲ καὶ τῷ λογισμῷ, Ἄραγε, εἰ ἄπιμεν ἀγοράσαι σκευὸς εἴτε ἱμάτιον, οὐ περὶ τῆς καλλονῆς σπουδάζομεν; Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς φιλοκαλήσωμεν διὰ τὴν συνείδησιν. 43 Κεφαλὴ μγ' Ἡμεῖς δέ, ἀγαπητοί, ὡς πεπιστευμένοι τὴν οἰκονομίαν, τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζωμεν. Εἶπε γὰρ ὁ Σωτὴρ· οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. 44 Κεφαλὴ μδ' Ἀγαπητοί, ἐὰν καὶ οἱ ἡγούμενοι ἡμῶν σκολιάζωσι πρὸς ἡμᾶς, ὅπερ ἀπειή, ἀλλ' ἡμεῖς ἐν ἀγαθῇ συνειδήσει δουλεύσωμεν ὡς τῷ Κυρίῳ καὶ οὐκ ἀνθρώποις· εἰδότες ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ληψόμεθα τὸν μισθόν. 45 Κεφαλὴ με' Φρόνιμον δεῖ εἶναι καὶ ἀκέραιον τὸν μοναχόν, ἵνα ἐπιγινώσκη τὰ ἐπιφερόμενα καθ' αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ὑπεναντίου, ὅπως τὰ μὲν ὡς ἐν γελοίῳ παρέλθῃ, τὰ δὲ ἐν ταπεινώσει, τὰ δὲ ἐν τῷ ἠρτυμένῳ λόγῳ ἀνατρέψῃ. 46 Κεφαλὴ μ' Ἀγαπητέ, ἐὰν ἐξεγείρῃ ὁ Ἐχθρὸς ἀδελφὸν τοῦ λοιδορεῖν σε καὶ λέγειν, Κακόγηρε ἢ Κακέσχατε, μακροθύμως φέρε τὴν ὕβριν. Ἐὰν δὲ καὶ τῷ λογισμῷ καταδεξώμεθα ἕνεκα τῆς εἰρήνης, ἀντὶ τοῦ, Κακόγηρε, γίνεται Καλόγηρε, καὶ ἀντὶ τοῦ, Κακέσχατε, γίνεται Καλέσχατε. Δοῦλον τοῦ Κυρίου οὐ χρὴ μάχεσθαι, ἀλλ' ἥπιον εἶναι πρὸς πάντας. 47 Κεφαλὴ μζ' Ἀδελφῶ τινι ὑπέβαλεν ὁ λογισμὸς ἐν καιρῷ τῆς ἀγρυπνίας, λέγων· ἀνάπαυσον σεαυτὸν σήμερον καὶ μὴ ἀναστῆς εἰς ἀγρυπνίαν. Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο τῷ λογισμῷ· λόγιζε ὅτι χθὲς οὐκ ἀνέστης· σήμερον ὀφείλεις ἐγερθῆναι. Καὶ περὶ τοῦ ἔργου πάλιν ὑπέβαλεν αὐτῷ· ἀνάπαυσον σεαυτὸν σήμερον, καὶ αὔριον ἐργάζου. Ὁ δὲ πάλιν ἀπεκρίνατο, Οὐχί, ἀλλὰ σήμερον ἔργαζε, καὶ περὶ τῆς αὔριον τῷ Κυρίῳ μελήσει. 48 Κεφαλὴ μη' Ἀγαπητέ, ἐὰν κτήσῃ φιλίαν μετὰ τινος καὶ πληροφορῇ σε ὅτι ἐν ἀληθείᾳ φοβεῖται τὸν Κύριον—καθὼς φησὶν ὁ Κύριος, ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς—μὴ σχῆς αὐτὸς ὑποψίαν περὶ πονηροῦ πράγματος. Τὸ δὲ νήφειν ἐν παντὶ καιρῷ, ἀγαθὸν ἐστίν· ἐὰν δὲ τις βουλευθῇ ἔχειν μετὰ σοῦ φιλίαν δολερὰν καὶ παρρησίαν Θεῷ μὴ ἀρέσκουσαν, ἀπὸ τοῦ τοιούτου τήρει σεαυτὸν σφόδρα καὶ μηδὲν κτήσῃ παρρησίαν Θεῷ μὴ ἀρέσκουσαν πρὸς τὸν τοιοῦτον. Ἐὰν δὲ ἄρξῃται ἐκφαίνειν τὸ ἑαυτοῦ ἐγκεκρυμμένον πάθος, εἴτε διὰ μεϊδιασμοῦ εἴτε διὰ γέλωτος ὑποκρινόμενος ὑπακοήν, καὶ βουλευθῇ ὑποσκελίσαι σε, μὴ χαννωθῆς τὸν λογισμὸν πρὸς τὴν ἐκείνου ἀφροσύνην, ἀλλ' ἔμβλεψον αὐτῷ αὐστηρῶ ὄμματι, ὅπως γνῶ τὸ ἐγκείμενον ἐν σοὶ ἀγαθὸν θεμέλιον, καὶ ἐν τούτῳ ἢ μεταλλάσῃ τὴν πονηρὰν γνώμην ἢ στέλλεται ἀπὸ σοῦ. 49 Κεφαλὴ μθ' Ἀγαπητέ, ἐὰν ἀνδρίζῃ κατὰ τῶν συλησῶν πειρωμένων τούτους τῆς ἐργασίας σου πόνους, ὅρα μήπως τις ὑποκάτωθεν πανουργησάμενος ἐλθὼν ὑποσκελίσῃ σε. Ἄλλ' εὐτρεπίζου τὸν λογισμὸν, ἵνα πρὸς ὃ ὄρας τὸν ἄνεμον καὶ τὸ σκευὸς ἐτοιμάσης, ὅπως σωθῇ τὸ πλοῖον εἰς λιμένα ζωῆς. 50 Κεφαλὴ ν' Τίς φυτεύσας σικυήλατον ἑαυτῷ, καὶ οὐ τηρεῖ τὸν καρπὸν αὐτοῦ; Πόσω μᾶλλον δεῖ τηρεῖν τὴν ἀγνείαν καὶ σωφροσύνην! Μισεῖ οὖν Κύριος τὴν συντυχίαν τῶν φιληδόνων ἀνθρώπων· διότι γέγραπται· φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος. Ἡ τίς πληγείσ ποτε ὑπ' ἀσπίδος, καὶ οὐ τηρεῖ ἑαυτὸν τοῦ μὴ προσεγγίζειν τῇ τρώγλῃ αὐτῆς; Ἐὰν δὲ μετὰ τὴν πληγὴν προσάξῃ τὴν χεῖρα εἰς τὸν φωλεὸν αὐτῆς καὶ δευτερώσῃ αὐτῷ τὴν πληγὴν, τίς ἄρα αἴτιος γέγονε τοῦ θανάτου; Τὸ ἰοβόλον θηρίον ἢ ὁ μὴ τηρήσας ἑαυτόν; Σὺ δὲ νόει τὸ εἰρημένον. 51 Κεφαλὴ να' Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον δηλοῖ τῷ ἀνθρώπῳ, ποία ἐστὶν ἡ ὁδὸς ἢ ἀγαθὴ καὶ ποία οὐκ ἀγαθὴ. Καὶ πάλιν μηνύει αὐτῷ, τί ἠτοίμασται ἐν τῇ ὁδῷ τῇ ἀγαθῇ καὶ τί κέκρυπται ἐν τῇ ὁδῷ τῇ πονηρᾷ· ὅπως γνοῦς ὁ ἄνθρωπος τῶν ἀμφοτέρων τὴν ἀνταπόδοσιν φεύγῃ τὸ βλάβος. Ἐὰν δὲ μετὰ τὴν ἐπίγνωσιν, μὴ φύγῃ, ποίαν ἔχει ἀπολογία ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως; Ἰματίων καλλωπισμὸς καὶ ὀφθαλμὸς μετέωρος καὶ τράχηλος τεταμένος καὶ ὤμοι ἀνακεκαλυμμένοι καὶ πόδες ἐμπαθῶς ἀνειμένοι, θάνατον προσκαλοῦνται. 52 Κεφαλὴ νβ' Μακάριος ὁ φροντίσας τῆς τῶν ἐτέρων οἰκοδομῆς καὶ σωτηρίας· καὶ οὐ μὴ ἀφορισθῇ ἐκ τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας μετὰ τῶν ποιούντων τὰ σκάνδαλα,

ἀλλ' ἔσται ἡ κατοίκησις αὐτοῦ μετὰ τῶν εὐαρεστησάντων τῷ Δεσπότη Χριστῷ. Ὡς ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. 53 Κεφαλή νγ' Παράγγελλε τοῖς κατὰ σάρκα γονεῦσιν, ἵνα μὴ πυκνάζωσι πρὸς σέ· λαλούντων γὰρ αὐτῶν ἐνώπιόν σου τὰ σά, παραλύουσί σου τὸν λογισμόν, ἅμα καὶ ἀκρατῆ σε διδάσκουσιν. Ἀρκεῖ ἅπαξ ἡ δις τοῦ ἔτους, ἵνα σε ἐπισκέπτωνται· ἐὰν δὲ ἀποκόψῃς τελείως συντυχίαν ἀνωφελῆ, κρεῖσσον ποιήσεις. 54 Κεφαλή νδ' Ἡ πολυφαγία καὶ ἡ πολυποσία πρὸς τὸ παρὸν ἡδύτητα ἔχει· τῇ δὲ ἐπιούσῃ ἀηδίαν καὶ ἔκλυσιν παρέχει τῷ λογισμῷ. 55 Κεφαλή νε' Ἐὰν συμβῆ σε ἀσθενεῖα περιπεσεῖν, μὴ συνεχῶς γράφε τοῖς κατὰ σάρκα γονεῦσι· μὴ φεῦγε ἐπὶ νεκρὰν βοήθειαν καὶ σκέπην ἀνθρωπίνην· ἀλλὰ μᾶλλον μακροθυμήσωμεν ἐκδεχόμενοι τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, ἵνα αὐτὸς κυβερνήσῃ ἡμᾶς κατὰ πάντα· ἔστι γὰρ καιρὸς, ὅτε καὶ ἡ σὰρξ ἐπιδέεται παιδείας. Ἐν πᾶσι δὲ τῷ Κυρίῳ εὐαρεστήσωμεν, ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ ἡμῶν. 56 Κεφαλή ν' Ἀδελφὸς ἠσθένησέ ποτε, καὶ βιαζόμενος ἑαυτὸν εἰργάζετο· κλαίων δὲ κατ' ἰδίαν ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ, παρεκάλει τὸν Κύριον ὑγιεῖαν αὐτῷ χάρισα σθαι. Εἶτα πάλιν ἔλεγεν ἐν ἑαυτῷ· οἴμοι τῷ ἀμελεῖ· ἡ ψυχὴ μου καθ' ὥραν ἀσθενεῖ, καὶ οὐ μέλει μοι· καὶ ἵνα τὸ σῶμά μου μικρὸν κακωθῆ, μετὰ δακρύων τὴν ἴασιν αἰτοῦμαι παρὰ Κυρίου. Καὶ ἔλεγεν· Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἴασαί μου τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα, ἵνα μὴ γένωμαι εἰς βάσταγμα τοῖς ἀδελφοῖς, οὐχ ὅτι δέ, Κύριε, ἐξ ἰδίας δυνάμεως τρέφεται ἄνθρωπος. Ἐὰν μὴ σύ, Δέσποτα, ἐπιχορηγήσῃς τὰ δέοντα καὶ αὐτάρκη, ὁ ἄνθρωπος οὐδὲν ἔστι. Πλήν, Δέσποτα, καὶ τὴν ὑγιεῖαν χάρισαί μοι τῷ ἀχρείῳ δούλῳ σου, ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεὸς τῶν μετανοούντων, καὶ ἐν ἐμοὶ δείξῃς τὴν μεγαλωσύνην σου. Καὶ ἰάθη ἔτι αὐτοῦ κρατοῦντος τὸ ἔργον· καὶ εἶπε· τὸ ῥητὸν διὰ τοῦ Ἀποστόλου, ὅταν ἀσθενῶ, τότε δυνατὸς εἰμι, εἰς ἐμὲ γὰρ ἐπληρώθη ἐπ' ἀληθείας. Ὅτε ὁ ἄνθρωπος ἀσθενεῖ, τότε καὶ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ὑπὲρ ἐκπερισσοῦ ζητεῖ τὸν Κύριον. Ἀγαθὴ οὖν ἡ παιδεία, ἐάνπερ εὐχαριστεῖ ὁ παιδευόμενος· εἰπάτω δὲ ὁ τοιοῦτος· εἰ τὰ ἀγαθὰ ἐδεξάμεθα παρὰ Κυρίου, τὰ κακὰ οὐχ ὑποίσομεν; Εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. 57 Κεφαλή νζ' Ἀγαπητέ, ἐὰν ὑπὸ κανόνα καθέζη, μὴ σε νικῆσῃ ἡ ἀκηδία ἀργῆσαι τὴν δευτέραν ἢ τὴν τρίτην τῆς ἐβδομάδος· ἵνα μὴ ὄλην τὴν ἐβδομάδα θλίψωσί σε οἱ λογισμοί. Οὕτω γὰρ συμβαίνει τισὶν ἐν τοῖς κοινοβίοις. Ὑποβάλλει γὰρ τὸ πνεῦμα ἀκηδίας τῷ λογισμῷ τοῦ μοναχοῦ τὴν δευτέραν καὶ τὴν τρίτην τῆς ἐβδομάδος ἀργῆσαι, καὶ ἀφήσιν αὐτὸν τὰς λοιπὰς ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος ὑπωπιάζεσθαι τοῖς λογισμοῖς, ἄχρι τῆς ἀποδόσεως τοῦ ἔργου. Σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσιν, ἀγαπητέ, ὅπως μὴ εὖρη ὑπεναντίος ἐν μηδενὶ ἐπιλαβέσθαι σου. Ἀγωνίζου οὖν τὸ τῆς ἡμέρας ἔργον εἰς ἡμέραν τιθένας καὶ ὁ νοῦς, μὴ δεσμευόμενος ὑπὸ μερίμνης καὶ λύπης, σχολάσῃ τῇ προσευχῇ. 58 Κεφαλή νη' Ὅταν τις τῷ βίῳ ἀποταξάμενος ἐξέλθῃ εἰς τοὺς ἀδελφούς, ἔτι βάλλοντος αὐτοῦ ἀρχάς, ὑποβάλλει ὁ Ἐχθρὸς ἐπιθυμίαν εἰς τὸ σχῆμα παρὰ τὸν καιρὸν· ἵνα μὴ φέρων ὁ ἀδελφὸς τὸ λίαν τῆς ἐπιθυμίας φύγη τὸ στάδιον. Ἐὰν δὲ ὑπομείνῃ ἄχρις οὗ λάβῃ τὸ σχῆμα, ἐπέγει αὐτὸν ἐξιέναι τοῦ κοινοβίου καὶ καταμόνας ἠσυχάσαι, προσφέρων αὐτῷ κατὰ διάνοιαν τοιαῦτα τινά· Ὑξελθε ἐντεῦθεν, καθέζου καταμόνας καὶ ἐργάζου παρὰ μικρόν· ἀσθενὴς γὰρ εἶ, φησί, καὶ τὸν κόπον τοῦ ἔργου τούτου οὐ δύνασαι φέρειν. Καὶ ἐὰν ἐξελθῶν ὁ ἀδελφὸς τοὺς πόνους τῆς ἀσκήσεως μὴ βαστάζῃ γενναίως, περισσῶς εὐρίσκεται κοπιῶν. Εἰ δὲ καὶ ἀσθένεια συμβῆ αὐτῷ, ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον μεταμελεῖται, ὅτι κατέλιπε τὸν ἴδιον τόπον. 59 Κεφαλή νθ' Ἐτέρω ἀδελφῷ δίδωσιν ὁ πειράζων προθυμίαν εἰς ἄσκησιν καὶ σκληραγωγίαν, εἰς ἄκραν πολιτείαν· καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον, ἢ καὶ μετ' ὀλίγα ἔτη, ἄρχεται ὁ πειράζων προσφέρειν αὐτῷ ἕκτασιν μακροῦ χρόνου, καὶ ὅτι κόπος ἐστί, φησὶν, ὑπομείναι σε ἄχρι τέλους ἐν τῇ σκληραγωγίᾳ ταύτῃ, μήποτε καὶ εἰς τέλος ἐξασθενήσῃ σου τὸ σῶμα. Ἐὰν δὲ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀδελφοῦ διψᾷ τοῦ σωθῆναι, οὐ καταθαρρεῖ ἑαυτὸν τοῖς ἀπατηλοῖς λογισμοῖς, ἀλλὰ πειθαρχεῖ παραινέσει καὶ συμβουλίᾳ ἀνδρῶν ἐμπείρων

καὶ φοβουμένων τὸν Κύριον, ἢ ἀπαγορεύσας ἑαυτοῦ τὴν τῶν λογισμῶν ἐπανάστασιν. Ὁ δὲ μὴ οὕτως κεκρημένος τῇ ἀρετῇ, κρύπτει αὐτοῦ τὸ πάθος, καὶ ἐκδοῦναι τῇ ἀσκήσει βουλόμενος διὰ τοὺς ὁμοψύχους ἀδελφούς μετέρχεται τοῦ τόπου, ἵνα, ὡς θέλη, χρήσεται τῇ ἐπιθυμίᾳ· ἀλλὰ γε καὶ εἰς ἔκπτωσιν περιπίπτουσιν οἱ τοιοῦτοι, ὅτι κατὰ ἀνθρωπαρέσκειαν ἀσκοῦσι τὴν ἀρετὴν· οὐ γὰρ ὁ θεμέλιος αὐτῶν ἐπὶ τὴν πέτραν ὠκοδομημένος ἦν, ἀλλ' ἐπὶ τὴν ἄμμον· ὅθεν τῆς βροχῆς κατελθούσης καὶ τῶν ποταμῶν καὶ ἀνέμων πνευσάντων καὶ προσρηξάντων αὐτῇ διὰ τῶν λογισμῶν, ἔπεσεν. Ὅτε γὰρ ἐδόκουν τὴν ἀρετὴν κτᾶσθαι, πεφουσιωμένοι ὑπῆρχον ἐν πολλῇ ὑπερηφανίᾳ· ὅτε δὲ ἐξέπεσον, τῇ ἀπογνώσει ἑαυτοὺς παρέδωκαν, ὅπερ οὐκ ὤφειλον. Γέγραπται γάρ· μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται; λέγει Κύριος. Καί, οὐ βούλομαι τὸν θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν. Ὁ δὲ κατὰ Θεὸν πολιτευόμενος, ἐὰν πᾶσαν ἀρετὴν κατορθώσῃ, οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἐπαίρεται, ἀναλογιζόμενος τὴν τοῦ Κυρίου μεγαλωσύνην, καὶ ὡς ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν ὑπήκοος γενόμενος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. Ἀλλὰ γε καὶ καταπτύσει ἑαυτὸν ἀπὸ φόβου, κατὰ τὸν λέγοντα· ἡγήμαι ἑαυτὸν γῆν καὶ σποδόν. Ἡ δὲ ἀρετὴ ἔοικε πορφύρα βασιλικῇ· οὐ δυνατὸν συνυφᾶναι αὐτῇ τι τῶν ἄλλοτρίων. Ὁ οὖν κατὰ Θεὸν ἀσκεῖν βουλόμενος, οὐ μὴ ἐμπίπτῃ εἰς ἔκπτωσιν χαλεπωτάτην. Εἰ δὲ καί, ὡς ἄνθρωπος, παρακινήθῃ, ἀλλ' ὁ Κύριος γινώσκων τὴν ἀκακίαν τῆς καρδίας αὐτοῦ, στηρίζει αὐτοῦ τὴν ψυχὴν τῇ νοουθεσίᾳ τῶν δούλων αὐτοῦ. Ὁ δὲ νοουθετούμενος καὶ ἀντιλέγων ὁμοίος ἐστὶ ἵππῳ σκληροστόμῳ, τὸν χαλινὸν μὴ φοβουμένῳ, ἄχρις οὗ κατακρημνίσῃ τὸν ἐπιβάτην. Ὁ γὰρ σκληρὸς τῇ καρδίᾳ, διαπεσεῖται κακῶς. 60 Κεφαλὴ ξ' Ὁ ἀμελῶν τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας τε καὶ ἐργασίας ἐν κοινοβίῳ, τύπος γίνεται ῥαθυμίας πλείστοις ἀδελφοῖς· ὁ δὲ ἐπιμελούμενος τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας, δόξης μεγάλης ἀξιοθήσεται ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅτι τύπος γέγονεν ἐναρέτου βίου καὶ τῶν ἀμελεστέρων ἀδελφῶν διήγειρε τὴν προθυμίαν πρὸς κατόρθωσιν ἀρετῶν. Καθάπερ γὰρ ἐν παρατάξει πολέμου ὁ πρωταγωνιστὴς τιμὴν ἔχει παρὰ πάντας, οὕτω καὶ παρὰ Θεῷ τιμηθήσεται πᾶς ὁ νήφων εἰς τὸ ἔργον Κυρίου. 61 Κεφαλὴ ξα' Μὴ ἀπατάτω σε ὁ λογισμὸς, μοναχέ, ἐν τῷ σὲ ἀμαρτάνειν καὶ πράσσειν ὃ μὴ δεῖ, καὶ μεγαλαυχεῖν καὶ λέγειν, ὅτι ὅσα κακὰ ἐὰν ποιήσῃ ὁ μοναχός, βελτίων ἐστὶ τοῦ κοσμικοῦ. Γέγραπται γάρ· οὐ γὰρ ὁ ἑαυτὸν συνιστῶν, ἐκεῖνός ἐστι δόκιμος, ἀλλ' ὃν ὁ Κύριος συνίστησι. Σὺ δὲ πρῶτος ἐρεύ να σου τὰς πράξεις, εἰ ὄντως βίον ὑποτακτικὸν κατώρθωσας, ὅτι ὑψοῖς ἑαυτόν· εἰ τὴν ἐπιθυμίαν ἐνίκησας καὶ τὴν πτωχείαν ἠγάπησας· εἰ τὴν καταλαλιὰν ἐμίσησας καὶ τὴν κενοδοξίαν οὐκ ἠγάπησας· εἰ τὴν ἀμαρτίαν ἐμίσησας καὶ τὴν ἡδονὴν ἐβδελύξω· εἴ τινα οὐκ ἐκάκωσας· εἰ τὰ πάθη ἐνίκησας· εἰ οὐκ ὀργίζῃ ὑβριζόμενος καὶ οὐκ ἐπαίρη ἐπαινούμενος· εἰ τὸν Κύριον ἠγάπησας ἐν ὅλῃ δυνάμει, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν. Εἰ δὲ ταῦτα οὐκ ἐφυλαξάμεθα, ἵνατί μεγαλορρημονοῦμεν; Ὅπερ δεῖ κλαίειν ἔμπροσθεν τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ, ὅπως ἰάσῃται ἡμῶν τὴν σκληρότητα τῆς καρδίας καὶ ἀξίους ποιήσῃ τοῦ ἐπανηρημένου βίου πολιτεύσασθαι. 62 Κεφαλὴ ξβ' Οὐαὶ ἐκείνῳ τῷ μοναχῷ, ὃς τὴν εὐλάβειαν ἀπωλέσας ἐν οἴνῳ ἀνδρίζεται· ὅτι, ἐὰν μὴ νήψῃ, δεῖ αὐτὸν ἐπ' ἐσχάτων πικρῶς ὀδυνᾶσθαι· ὁ δὲ συντηρῶν τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ ἐν Κυρίῳ δόξαν αἰώνιον κληρονομήσει. 63 Κεφαλὴ ξγ' Ὅτι οὐ δεῖ ὄρον τιθέναι κατὰ τῶν νεοκατηχῆτων, τοῦ μὴ μετελθεῖν αὐτοὺς ἀπὸ μειζότερου πρὸς ἕτερον, ἐάνπερ κριθῇ δίκαιον τὸ ἀποστρόφημα· πολλὰ γὰρ τὰ ἔνεδρα τοῦ Διαβόλου. 64 Κεφαλὴ ξδ' Ὅτι οὐ δεῖ παρρησίαν διδόναι παιδίῳ παρρησιάζεσθαι μετὰ ἀδελφῶν· ἀλλὰ μᾶλλον ἐν ἡσυχίᾳ καὶ ὑποταγῇ αὐτοὺς παρέχειν ἐν Κυρίῳ. 65 Κεφαλὴ ξε' Ὅτι οὐδεὶς τῶν πρώτων σκανδαλίζῃ τοὺς μικροτέρους καὶ ὑπογραμμὸν αὐτοῖς γίνεσθαι κακῆς ἀναστροφῆς. Διότι γέγραπται· οὐαὶ ὁ ποτίζων τὸν πλησίον αὐτοῦ ἀνατροπὴν θολεράν. Ἀλλὰ μᾶλλον τύπους εἶναι τῶν πιστῶν. 66 Κεφαλὴ ξζ' Ὅτι οὐδένα τῶν

σωθῆναι βουλομένων προσέχειν πταισίμασιν ἄλλοτρίων, ἀλλ' ἑαυτοῖς προσέχειν. Γέγραπται γάρ· διὸ καὶ φιλοτιμούμεθα, εἴτε ἐνδημοῦντες, εἴτε ἐκδημοῦντες, εὐάρεστοι αὐτῷ εἶναι· τοὺς γὰρ πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσηται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος, πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὰ, εἴτε πονηρά. 67 Κεφαλή ζζ' Εἴ τις οὐχ ὑποταγῇ μειζοτέρῳ, καθὼς χρή, βασταζέτω ἀσθένειαν ἀρχαρίου, ἵνα διὰ τούτου τοῦ πόνου ἀνασώσῃ πόνους τοῦ προλεχθέντος χρόνου· τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος, ὀφείλομεν ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν καὶ μὴ ἑαυτοῖς ἀρέσκειν· ἕκαστος γὰρ ἡμῶν τῷ πλησίον ἀρεσκέτω [εἰς ἀγαθὸν πρὸς οἰκοδομήν]. 68 Κεφαλή ξη' Οὐ χρονιεῖ μοναχὸς ἐν τόπῳ ἐνὶ καὶ οὐχ εὐρήσει ἀνάπαυσιν, ἐὰν μὴ πρότερον ἀγαπήσῃ τὴν σιωπὴν καὶ τὴν ἐγκράτειαν. Ἡ γὰρ σιωπὴ ἐκδιδάσκει τὴν ἡσυχίαν καὶ τὸ συνεχῶς προσεῦχεσθαι· ἡ δὲ ἐγκράτεια ἀπερίσπαστον ἀποκαθίστησι τὸν λογισμὸν. Τέλος δὲ εἰρηνικὴ κατάσταση διαδέχεται τὸν κεκτημένον ταῦτα. 69 Κεφαλή ξθ' Ἐν καιρῷ τοῦ πειρασμοῦ ἀποφαίνεται ἡ δοκιμὴ τοῦ πιστοῦ· οὐ δεῖ δὲ ἐκκακεῖν ἐν καιρῷ τοῦ πειρασμοῦ, ἀλλὰ νήφειν ἐν προσευχαῖς καὶ εὐποιΐαις. Ὅν τρόπον οἱ πλείοντες τὴν θάλασσαν νήφουσι λαβόντες σφοδρὸν χειμῶνα καὶ περισσῶς ἀγρυπνοῦσι καὶ τὸν Κύριον ἐπικαλοῦνται, καθὼς [φησὶν] ἐν τῷ προφήτῃ Ἰωνᾶ ἐστὶ γεγραμμένον· καὶ τὸ πλοῖον ἐκινδύνευε συντριβῆναι, καὶ ἐφοβήθησαν οἱ ναυτικοὶ καὶ ἀνεβόων ἕκαστος πρὸς τὸν θεὸν αὐτοῦ καὶ ἐκβολὴν ἐποιοῦντο τῶν σκευῶν τῶν ἐν τῷ πλοίῳ εἰς τὴν θάλασσαν. Ὅπερ ἐστὶν ὑπόδειγμα πρὸς ἀποταγὴν γηϊνῶν πραγμάτων. Πάντων γὰρ δεῖ καταφρονεῖν τῶν κοσμικῶν πραγμάτων καὶ μόνης ἀντιποιεῖσθαι τῆς αἰωνίου ζωῆς· καὶ μὴ ἐν τῷ συμβῆναι ἡμῖν περιστάσιν ἀπογνῶμεν ἑαυτῶν. Ὅρωμεν γὰρ τὸν Προφήτην καὶ ἐν κοιλίᾳ ὄντα τοῦ κήτους μὴ ἀπελπίσαντα τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας, ἀλλὰ προσευχόμενον καὶ λέγοντα· Ἐβόησα ἐν θλίψει μου πρὸς Κύριον τὸν Θεόν μου, καὶ εἰσήκουσέ μου. Ἐκ κοιλίας ἄδου κραυγῆς μου, ἤκουσας φωνῆς μου. Ἀπέρριψάς με εἰς βάθη καρδίας θαλάσσης· οὐ γὰρ ταρορᾷ Κύριος τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ. Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς, ὅταν συμβῇ θλίψις, πρὸς Κύριον καταφεύγωμεν, κατὰ τὸν λέγοντα· Κύριε, ἐν θλίψει ἐμνήσθημέν σου. Οὐ πάντοτε γὰρ γαληνιᾶ ἡ θάλασσα· καὶ οὐ δυνατόν, ἄτερ πειρασμοῦ ἐκπλεῦσαι τὸν ἐνεστῶτα βίον. Ἐὰν δὲ κατάσχωμεν τὴν πίστιν τοῦ Κυρίου, καθάπερ πηδάλιον, εἰσάξει ἡμᾶς εἰς τὸν τῆς ζωῆς λιμένα, καὶ ἀποθέμενοι τὸν μόχθον, ἐνδυσώμεθα ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν. 70 Κεφαλή ο' Ἀγαπητέ, ἐὰν πνεῦμα ἀκηδίας ἐνοχλήσῃ σε, μὴ κατάπιπτε, ἀλλὰ δεήθητι τοῦ Κυρίου καὶ παρέξει σοὶ τὴν μακροθυμίαν, καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν καθίσας ἐπισυνάγαγέ σου τοὺς λογισμούς, καὶ παρακάλει τὴν ψυχὴν σου κατὰ τὸν λέγοντα· ἵνατί περίλυπος εἶ, ἡ ψυχὴ μου, καὶ ἵνατί συνταράσσεις με; Ἐλπισον ἐπὶ τὸν Θεόν, ὅτι ἐξομολογήσομαι αὐτῷ, σωτήριον τοῦ προσώπου μου, ὁ Θεός μου. Καὶ εἰπόν, τί ὀλιγωρεῖς, ψυχὴ μου; Μὴ γὰρ διαπαντὸς δεῖ κατοικεῖν ἡμᾶς ἐν τῷ βίῳ τούτῳ; Ἄκουε τοῦ λέγοντος, πάροικος ἐγὼ εἶμι ἐν τῇ γῇ καὶ παρεπίδημος, καθὼς πάντες οἱ πατέρες μου. Ἐνόησον τοὺς προενοικήσαντας ἐν τῷ μοναστηρίῳ, ἔνθα νῦν σὺ παροικεῖς, καὶ γνῶθι καὶ ἴδε, ὅτι καθάπερ κάκεῖνοι παρῆλθον ἐκ τοῦ αἰῶνος τούτου, οὕτως καὶ ἡμᾶς, ὅταν Θεὸς βουλήσῃ, δεῖ παροικήσαντας ἀπιέναι. Ἡ δὲ τῶν δικαίων ζωὴ με τὰ τὴν τελευτὴν ὑπάρχει. Ὅθεν καὶ ὁ Προφήτης λέγει ἐπιποθῶν τὴν μέλλουσαν ζωὴν· ὄν τρόπον ἐπιποθεῖ ἡ ἔλλαφος ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, οὕτως ἐπιποθεῖ ἡ ψυχὴ μου πρὸς σὲ ὁ Θεός. Πότε ἤξω καὶ ὀφθήσομαι τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ; Ὡς γὰρ δεσμοκτήριον ἠγοῦντο οἱ Ἅγιοι τὸν παρόντα βίον. Ὅθεν καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει· νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, Δέσποτα, κατὰ τὸ ῥῆμά σου, ἐν εἰρήνῃ. Οὕτως καὶ ὁ Ἀπόστολος τὴν ἐπιθυμίαν εἶχε τοῦ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι. 71 Κεφαλή οα' Δύο ἀδελφοὶ γέροντες εἶχον θλίψιν πρὸς ἀλλήλους· ἔτυχεν οὖν ἓνα ἐξ αὐτῶν ἀσθενῆσαι. Ἀπῆλθεν οὖν ἀδελφός τις εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ γέροντος· καὶ παρεκάλει ὁ

γέρων τὸν ἀδελφόν, λέγων· μάχην ἔχομεν ἐγὼ καὶ ὁ δεῖνα ὁ γέρων, καὶ ἔθελον ἵνα παρακαλέσης αὐτόν, ὅπως φιλιωθῶμεν. Εἶθε γὰρ καλὸν κάγω ἐδυνάμην ποιῆσαι τινι. Ἔφη ὁ ἀδελφός· ἐκέλευσας, ἀββᾶ, ἐγὼ παρακαλῶ. Καὶ ἐξελθὼν ὁ ἀδελφός, διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ, μήποτε οὐκ ἀνέξεται ὁ γέρων τῆς παρακλήσεως, μήποτε καὶ παροξυσμὸς γίνεται. Καὶ κατ' οἰκονομίαν Θεοῦ, φέρει τις τῶν ἀδελφῶν πέντε σῦκα καὶ ὀλίγα συκάμυνα. Καὶ ἐκλεξάμενος ὁ ἀδελφός ἐν σῦκον, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων ὀλίγα, ἀπήνεγκε τῷ γέροντι εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ, καὶ εἶπε· τάχα τις αὐτὰ ἐνήνοχε τῷ γέροντι, καὶ εἶπέ μοι· δέξαι, δὸς τῷ δεῖνα γέροντι. Καὶ ὡς ἤκουσε ταῦτα ὁ γέρων, ἔστη ἐννεὸς καὶ εἶπε· ταῦτα ἐμοὶ ἔπεμψε; Καὶ εἶπεν ὁ ἀδελφός· ναί, ἀββᾶ. Καὶ ἀπέλαβεν αὐτὰ ὁ γέρων, εἰπὼν· καλῶς ἦκεις. Καὶ ἀναχωρήσας ὁ ἀδελφός ἀπὸ τοῦ γέροντος, εἰς τὸ κελλίον ἑαυτοῦ ἦλθε, καὶ λαβὼν σῦκα καὶ ἐκ τῶν συκαμίνων ὀλίγα ἀπήνεγκε καὶ τῷ ἄλλῳ γέροντι, καὶ μετανοήσας αὐτῷ εἶπε· δέξαι ταῦτα, ἀββᾶ, ἀπέστειλέ σοι ὁ δεῖνα ὁ γέρων. Συνήλλαξε δὲ αὐτοὺς εἰς εἰρήνην διὰ τῶν τριῶν σῦκων καὶ ὀλίγων συκαμίνων. Καὶ οὐκ ἔγνωσαν οἱ γέροντες ὃ ἐποίησεν ὁ ἀδελφός. Ἔφη οὖν, ἐφιλιώθημεν; Εἶπε δὲ ὁ ἀδελφός· ναί, ἀββᾶ, διὰ τῶν εὐχῶν σου. Καὶ εἶπεν ὁ γέρων· δόξα τῷ Θεῷ. Καὶ ἐφιλιώθησαν οἱ γέροντες διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. 72

Κεφαλὴ οβ' Ἐν κοινοβίῳ τινί, χρείας γενομένης ἀδελφὸν εἰς τὴν οἰκονομίαν σταθῆναι, ἐξελέξατο ὁ ἡγουμένος ἀδελφὸν οἶον ἐβουλήθη· μέλλων δὲ ὁ ἀδελφός καταλιμπάνειν τὸ κελλίον αὐτοῦ, παρέθετο τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐτέρῳ ἀδελφῷ, εἰπὼν· ἐὰν συμβῆ με ἐξελεθεῖν ἀπὸ τῆς οἰκονομίας, παρέχῃς μοι αὐτά· ὁ δὲ συνέθετο διδόναι. Καὶ οὐ μετὰ πολὺν χρόνον, ἀπέστη ὁ ἀδελφός ἀπὸ τῆς οἰκονομίας, εἰπὼν· ἐν τῇ ἡσυχίᾳ τοῦ κελλίου μου ἀναπαύομαι μᾶλλον. Καὶ εἶπε τῷ ἀδελφῷ· δός μοι ἃ παρεθέμην σοι. Ὁ δὲ οὐκ ἠθέλησε παρασχεῖν. Ἰδὼν δὲ ὁ ἀδελφός ὅτι παροξύνεται, μὴ θέλων παρασχεῖν, ἐσιώπησεν. Ἄτερος οὖν ἀδελφός παρεκάλει αὐτόν, λέγων· ποίησον ἀγάπην· ἐὰν τι σοὶ παρέθετο ὁ ἀδελφός, μὴ στερήσης αὐτόν τῶν αὐτοῦ, μήποτε τὸ κρίμα βάλῃ σε ἔξω. Ὁ δὲ καὶ αὐτῷ εἶπεν· οὐδὲν ἔχω αὐτοῦ. Καὶ μεθ' ἡμέρας πέντε ἢ δέκα, λαβὼν λογισμοὺς ἀδελφός ὁ τὰ σκεύη εἰληφώς, μετὰ πολλῆς θλίψεως ἐξῆλθε τοῦ κοινοβίου. Τοῦ γὰρ ἡγουμένου παραινέσαντος μὴ ἐξιέναι, καθυβρίσας αὐτόν ἀνεχώρησεν. Ὁ οὖν οἰκονόμος κατ' ἐπιτροπὴν τοῦ ἡγουμένου ἀνοίξας αὐτοῦ τὸ κελλίον, τὰ εὐρεθέντα σκεύη διεμέρισε τοῖς ἀδελφοῖς. Καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας μετανοήσας ὁ ἀδελφός ὑπέστρεψεν εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. Καὶ εὔρεν τὸ κελλίον αὐτοῦ ἠνεωγμένον καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ δεδομένα διαφόροις ἀδελφοῖς· καὶ ἐλυπήθη σφόδρα, καὶ οὐκ ἐχρόνισεν ἀπολαβεῖν ὃ πεποίηκε τῷ ἀδελφῷ. 73

Κεφαλὴ ογ' Ἀδελφός ἠρώτησεν ἀδελφὸν τινὰ, λέγων· ὁ ἀββᾶς ἔταξέ με ἐξελεθεῖν εἰς τὸ ἄρτοποιόν, ποιῆσαι τοὺς ἄρτους τῶν ἀδελφῶν· καὶ τῶν ἐργατῶν κοσμικῶν ὄντων, λαλοῦσιν ἃ μὴ δεῖ, καὶ οὐκ ὠφελοῦμαι ἀκούειν ταῦτα· τί οὖν ὠφείλον ποιῆσαι; Ὁ δὲ ἀδελφός ἀπεκρίνατο, λέγων· οὐχ ἐώρακας παιδία γράμματα μανθάνοντα ἐπὶ τὸ πλῆθος, καὶ ἕκαστον αὐτῶν τὸ ἴδιον μάθημα μελετᾷ καὶ οὐχὶ τὸ τοῦ ἐτέρου, εἰδὸς ὅτι τὸ ἴδιον ἀπαγγελεῖ τῷ ἑαυτοῦ διδασκάλῳ καὶ οὐχὶ τὸ τοῦ ἐτέρου; Εἰ δὲ νικᾷσαι ὑπὸ τῶν παθῶν, ἃ κουε τοῦ λέγοντος· πάντα δοκιμάζοντες, τὸ καλὸν κατέχετε. 74

Κεφαλὴ οδ' Ὁ πληθύνων λόγους ἐν μέσῳ ἀδελφῶν, πληθύνει μάχας, καὶ πληθύνει μῖσος ἑαυτῷ· φειδόμενος δὲ χειλέων, ἀγαπηθήσεται. Μέγα δὲ φῶς ἐν ψυχῇ φόβος Κυρίου, ἐκδιώκων ἐξ αὐτῆς τὸ σκότος καὶ καθαρὰν ἀπεργαζόμενος. 75

Κεφαλὴ οε' Ἀδελφοί, μετὰ τῆς εὐχῆς τὸ ἔργον φιλοκαλήσωμεν, ὅτι μισθός ἐστιν, ἕανπερ τὸ ἔργον ἀδόλως ἐπιτελῶμεν. Ὁ γὰρ ἐξ ἐριθείας ἢ φιλαυτίας ἢ φιλαργυρίας ἀμελήσας τοῦ ἔργου, ἀκούσει τὸ γεγραμμένον· κατὰ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτῶν, δὸς αὐτοῖς. Ὁ δὲ ἐργαζόμενος ἐν καθαρᾷ συνειδήσει, ὡς τῷ Θεῷ καὶ οὐκ ἀνθρώποις ἀρέσαι θέλων, ἀξιωθήσεται ἐκείνης τῆς εὐλογημένης φωνῆς· εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἢς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου. Ω ἢ

δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. 76 Κεφαλή ο´ Ἐὰν ἀποταξάμενος τῷ βίῳ ἐξέλθῃς ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου, καὶ καταπαύσῃ σε Κύριος ὁ Θεός σου, ἐν ᾧ μέλλεις ἡσυχάζειν τοῦ λοιποῦ, μὴ θελήσῃς ἐξενεγκεῖν ἑαυτῷ ὄνομα ἐν τῷ τόπῳ, κἂν ἄρχων ἦς καὶ μέγας σφόδρα ἐν τῇ γῇ σου. Ἄλλ' εἰπὼν τῷ λογισμῷ σου, ὡς καὶ ὁ Προφήτης· πτωχὸς καὶ πένης εἰμὶ ἐγώ· ἵνα ὁ Θεὸς ἀντιλάβηταί σου, καὶ ὑψώσῃ σε. 77 Κεφαλή οζ´ Ἐρώτησις· Διατί ὀλιγορεῖ ὁ ἀδελφὸς καθεζόμενος ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ; Ἀπόκρισις· Ἐφ' ὅσον ἡ ψυχὴ τὰ γήϊνα φαντάζεται, αἱ ποικίλαι τῶν ἐπιθυμιῶν τοῦ κόσμου τούτου καὶ αἱ μάταιαι ἡδοναὶ προσαγόμεναι τῇ ψυχῇ διὰ τῶν λογισμῶν, ἐκλύουσι τὸν τόνον αὐτῆς· ὅθεν καὶ ὀλιγορεῖ ὁ ἀδελφὸς ἐν τῷ κελλίῳ καθεζόμενος. Ἐὰν δὲ μισήσῃ τὸν κόσμον τοῦτον καὶ τὴν ἀπάτην αὐτοῦ, καὶ ἑαυτὸν παραστήσῃ δοῦλον τῷ Κυρίῳ ἐν ὅλῃ καρδίᾳ καὶ ψυχῇ, οὐ μὴ κατισχύσῃ κατ' αὐτοῦ ὀλιγορία· καὶ ποιεῖ τοῦ λοιποῦ τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐν ἀνέσει. Πρὸς δὲ τὸν τῆς κενοδοξίας λογισμὸν ἡ πάλη αὐτῷ ἀντίκειται· καὶ ταύτην ἐκδιώξεται ὁ τοῦ Κυρίου δοῦλος, ἀναλογιζόμενος τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν τῆς φύσεως καὶ τίνος τὸ δῶρημα, κατὰ τὸν λέγοντα· τί γὰρ ἔχεις, ὃ οὐκ ἔλαβες; Εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι, ὡς μὴ λαβῶν; Τούτῳ ἡ πάλη ἐστὶ πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς ἀσθένειαν· ὃ δὲ δοῦλος τοῦ Κυρίου οὐ πτοηθήσεται· οὐδὲ μὴ χωρίσῃ ἑαυτὸν ἐκ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸν λέγοντα· τίς ἡμᾶς χωρίσῃ ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ; Θλίψις ἢ στενοχωρία ἢ διωγμὸς ἢ λιμὸς ἢ γυμνότης ἢ κίνδυνος ἢ μάχαιρα; Καθὼς γέγραπται· ὅτι ἕνεκά σου θανατούμεθα ὄλην τὴν ἡμέραν· ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς. Ἄλλ' ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς. Πέπεισμαι γὰρ ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωὴ, οὔτε ἀρχαί, οὔτε ἐξουσίαι, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ὕψωμα, οὔτε βάθος, οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν. Πᾶσι δὲ τοῖς πάθεσι τὸ πνεῦμα τῆς πορνείας ἀκολουθεῖ. Φεῦγε λόγους αἰσχροὺς καὶ φεύξῃ ῥυπαροὺς λογισμοὺς. 78 Κεφαλή οη´ Ἐὰν προστάξωσιν ἡμῖν οἱ προεστῶτες ἡμῶν συνεζιέναι τοῖς ἀδελφοῖς ἡμῶν εἰς παρέργιον, προθύμως προσδράμωμεν, μὴ ἐρίσαντες τοῖς ῥαθυμοτέροις. Ὁ γὰρ ἰσχύων καὶ μὴ συγκοπιῶν, κατὰ πολλοὺς τρόπους ζημιοῖ ἑαυτόν· πρῶτον μὲν, τοῦ μισθοῦ ἑαυτὸν ἐστέρησε· δεύτερον δέ, πρόφασιν δέδωκε τῷ γογγυσμῷ καὶ τῇ καταλαλιᾷ, τὸ τῆς φιλαυτίας ἔργον ἐργασάμενος. Οὐ δεῖ δὲ τὸν σπουδαῖον προσέχειν ῥαθυμοτέροις ἀδελφοῖς. Οὐδεὶς ἐν ἀμητῷ λέγει ποτέ· τοῦ πλησίον μὴ συνάγοντος ἑαυτῷ σῖτον, οὐδ' ἐγὼ συνάγω ἑμαυτῷ. Ἄλλ' ἕκαστος, ὡς καιρὸν ἔχει, συνάγει ἑαυτῷ τροφάς, καὶ τοῖς κτήνεσιν αὐτοῦ, ἵνα ἀνενδεῆς διαμείνῃ. Καὶ ἐὰν εἰς τὰ σαρκικὰ τοσαύτη σπουδὴ, οὐ πολλῷ μᾶλλον εἰς τὰ πνευματικά; 79 Κεφαλή οθ´ Προηγεῖσθαι τιμῇ γέρουσι καλόν· καὶ συμπαθῆσαι ἀσθενούσιν ἀγαθόν ἐστι. Σοφοὶ δὲ γέροντες ἄλειμμα ἀδελφῶν πρὸς ἐδραίωσιν ψυχῆς. 80 Κεφαλή π´ Ἀρχὴ ὑπερηφανίας τὸ μὴ συγκοπιᾶν τοῖς ἀδελφοῖς κατὰ δύναμιν. Συνερχομένων δὲ ἡμῶν εἰς ἔργον, μὴ πολυλογῶμεν· ἀλλ' ἡ σπουδὴ ἡμῶν ἔστω, δι' ᾧ ἐξήλθομεν. 81 Κεφαλή πα´ Ἡ ἀφοβία γεννᾷ ὑπερηφανίαν· ἡ ὑπερηφανία δὲ μήτηρ ἀνυποταγῆς. Ταπεινοφροσύνη δὲ καὶ πραύτης καθήλωσαν τὸν κεκτημένον αὐτὰς εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, ὥσπερ στύλον καθηδρευμένον ἐν ναῷ Κυρίου. 82 Κεφαλή πβ´ Ἀσύμφορον τῷ μοναχῷ συνάφειαν ἔχειν μετὰ γυναικός. Μετὰ παρθενευούσης μηδὲως προσεγγίσης, ἐάνπερ ἐστὶ σοὶ σαρκικὸν φρόνημα. Μοναχὸς γὰρ ἐν οἴνῳ συντριβῶν γυναιξί, τοῦ βάλλοντος ἑαυτὸν εἰς πῦρ οὐ διαφέρει. Ὁ δὲ φυγὼν συντυχίας αὐτῶν, φεύγει ὥσπερ δορκὰς ἐκ βρόχων. 83 Κεφαλή πγ´ Νῆφε ἐκ νεότητός σου, ἀδελφέ, ἵνα μὴ μεταμεληθῆς ἐπ' ἐσχάτων σου. Μὴ οὖν ζηλούτῳ ἢ καρδίᾳ σου ἄνδρας ἀμαρτωλούς· γέγραπται γάρ· μὴ παρὰ ζήλου ἐν πονηρευομένοις, μηδὲ ζήλου τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν· ὅτι ὡσεὶ χόρτος ταχὺ ἀποξηρανθήσονται, καὶ ὡσεὶ λάχανα χλόης ταχὺ ἀποπεσοῦνται. Ἔλπισον ἐπὶ Κύριον καὶ ποίει χρηστότητα. 84 Κεφαλή πδ´ Ἀγαπητέ,

ἐὰν ὁ ἀδελφός σου κακῶς ἀναστρέφεται, νουθέτει αὐτόν, λέγων· παῦσον ἀδελφέ· οὐ γὰρ συμφέρει σοι ἡ ἀναστροφή αὕτη. Φέρε δὲ αὐτῷ ὑπόδειγμα ἓνα τῶν πεσόντων· τῷ δὲ προσώπῳ, οὐχ ὡς τὸ πταῖσμα τοῦ πεσόντος ἐξαγορεύων, ἀλλ' ἵνα τὸν παρόντα ὠφελήσῃς, ὅπως ἐφορῶν εἰς τὸν παρακολουθήσαντα κίνδυνον φεύγῃ τὸ πτώμα. Φέρε δὲ αὐτῷ καὶ μνήμην τῶν εὐαρεστησάντων τῷ Κυρίῳ καὶ διάκρινον αὐτῶν ἀμφοτέρων τὴν ἀνταπόδοσιν· καὶ ἐὰν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου. Ἐὰν δὲ ἐπιμείνῃ τῇ αὐτῇ γνώμῃ καὶ ὑφ' ἐτέρων νουθετούμενος ἀπειθεῖ, τὰ τῆς καταφρονήσεως ἔργα ἐπιτελῶν, τήρει σεαυτὸν ἀπ' αὐτοῦ, εὐχόμενος περὶ αὐτοῦ πρὸς Κύριον, κατὰ τὸν λέγοντα· εἰ δέ τις οὐχ ὑπακούει τῷ λόγῳ ἡμῶν, διὰ τῆς ἐπιστολῆς, τοῦτον σημειοῦσθε καὶ μὴ συναναμίγνυσθε αὐτῷ, ἵνα ἐντραπῇ· καὶ μὴ ὡς ἐχθρὸν ἠγγείσθε, ἀλλὰ νουθετεῖτε ὡς ἀδελφόν. 85 Κεφαλή πε' Τίς θεασάμενός ποτε ἕτερον ἐπιβάντα ἐπὶ τρίβου καὶ ἐν αὐτῇ πεσόντα εἰς θάνατον, οὐ φεύγει τὴν τρίβον, ἵνα μὴ τῷ αὐτῷ περιπέσῃ πτώματι; 86 Κεφαλή π' Μὴ ἀπατῶ, ἀδελφέ, χορτασίαι κοιλίας, καὶ μὴ μεθύσκου οἴνω, ἐν ᾧ ἐστὶν ἀσωτία· οὐ γὰρ ἐστὶ σοι κέρδος, εἰ μὴ τὸ ποιεῖν τὸ θέλημα Κυρίου. 87 Κεφαλή πζ' Φύλασσε, ἀδελφέ, τὴν ἀγνείαν τοῦ σώματός σου. Ἐὰν φυλάξῃς ἐν ἀγάπῃ Χριστοῦ, πᾶσαν ἀρετὴν εὐκόλως δύνασαι κατορθῶσαι. Τὸ γὰρ Ἅγιον Πνεῦμα τὸ ἐνοικοῦν ἐν σοί, χαίρει ἐν σοί, ὅτι τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ θυμιάς τῇ ἀγνείᾳ καὶ τῇ ὀρθῇ προαιρέσει, καὶ ἐνισχύσει σε εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν. Ταῦτα δὲ τὰ τρία ἐργαλεῖά εἰσι πρὸς κατορθώσιν ἀρετῶν καὶ τῆς ἐνθέου ἀγνείας, ἐγκράτεια γαστρὸς καὶ γλώσσης καὶ ὀφθαλμοῦ χαλινός. Ἐὰν οὖν τὰ δύο φυλάξῃς, ὀφθαλμοὺς δὲ μὴ φυλάξῃς τοῦ ῥέμβεσθαι, οὐ μὴ κρατήσῃς βεβαίαν τὴν ἀγνείαν. Ὡσπερ γὰρ ἀγωγὸς συντετριμμένος ἀπόλλυσι τὰ ὕδατα, οὕτως καὶ ὀφθαλμὸς μετέωρος ἀπόλλυσι νοῦν σώφρονα. Ὅταν δὲ περὶ βρώσεως ἐπιθυμία ἀναβῇ ἐπὶ σέ, εἰπέ τῷ λογισμῷ· λόγισαι ὅτι εἰ ἀπήλαυσας χθὲς τῆς βρώσεως ταύτης, οὐχὶ σήμερον νῆστις ἀνέστης; Εἰ δὲ καὶ λόγῳ ἀνωφελεῖ ὑποβάλλῃ σοι ἐπερωτῆσαι, εἰπέ τῷ λογισμῷ σου· λόγισον ὅτι ἤδη ἐπληρώτησας καὶ ἀπεκρίθη σοι ὁ πλησίον, καὶ σίγα. Εἰ δὲ καὶ μετεωρισμὸν ὑποβάλλῃ σοι, εἰπέ τῷ λογισμῷ· διὰ τοῦτο εἶ ἐνταῦθα, ἵνα μὴ καταμάθῃς κάλλος ἀλλότριον. Σεαυτῷ πρόσεχε καὶ μὴ ἀμέλει, ὅπως γένηταί σοι ἡ διάνοια καθηλωμένη εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸν λέγοντα· καθήλωσον ἐκ τοῦ φόβου σου τὰς σάρκας μου, ἀπὸ γὰρ τῶν κριμάτων σου ἐφοβήθην. 88 Κεφαλή πη' Λογίζομαι ὅτι συμβάλλεται τῷ μοναχῷ, μάλιστα δὲ τῷ νέῳ, μὴ ἐξιέναι τοῦ κελλίου ἄτερ κατανωτίου ἢ ἐτέρου περιβλήματος· ἀσχημοσύνην γὰρ αὐτῷ παρέχει. Τὸ γὰρ γυμνῷ τῷ λεβήτῳ, εἴτε τῷ κολοβίῳ, νεανιευόμενον περιπατεῖν, αἰσχρὸν ἐστὶ τῷ μοναχῷ. Γέγραπται γάρ· ζῶσαι καὶ ὑπόδησαι τὰ σανδάλια σου, καὶ περιβαλοῦ τὸ ἱμάτιόν σου, καὶ ἀκολουθεῖ μοι. Ὅτι οὐ δεῖ τὸν μοναχὸν νίπτεσθαι τὸ σῶμα ἢ τοὺς πόδας ἐμπαθῶς. Καθάπερ οἱ φιλήδονοι διὰ τῆς τοῦ σώματος φιλοκαλίας καὶ τῶν ἱματίων ἀγρεύουσιν ἑαυτῶν τὰς ἡδονάς, οὕτως ὁ εὐσεβείας ἀγωνιστῆς διὰ τῶν ἐναντίων τοῖς ἐναντίοις ἀντιτάσσεται. 89 Κεφαλή πθ' Ὅτι οὐ δεῖ ποιεῖν τι πρὸς ἐπίδειξιν ἀνθρώπων, ἀλλὰ πάντα ἐκ καθαρᾶς καρδίας, ὡς τοῦ Θεοῦ γινώσκοντος τὰ ἄδηλα καὶ τὰ κρύφια, καὶ ὡς παρ' αὐτοῦ μόνου τὴν ἀνταπόδοσιν ἐλπίζοντες ἀπολαβεῖν. Ὅτι οὐ δεῖ τὸν μοναχὸν ξένην ὀμιλίαν προσφέρειν, μάλιστα δὲ ἐν καιρῷ τῆς συνάξεως, ἵνα μὴ ἐκκοπῆν δῶμεν ἑτέροις. Ἴδου οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν ἐργάζονται, καὶ ἡμεῖς διακενοῦμεν· αὐτοὶ ἀκούοντες τὰς θείας Γραφὰς συμπίνουσιν, ὡσπερ γῆ διψῶσα ὑετόν, ἡμεῖς καὶ ἔσω ὄντες ἔξω ῥεμβόμεθα τῷ λογισμῷ· αὐτοὶ νήφουσιν, ἡμεῖς δὲ ἀμελοῦμεν· αὐτοὶ ἀγρυπνοῦσιν ἐν ταῖς προσευχαῖς, ἡμεῖς δὲ τῷ ὕπνῳ καὶ τῇ ῥαθυμίᾳ ἐπεδήσαμεν ἑαυτούς· αὐτοὶ τῶν στεφάνων κατέλαβον, ἡμεῖς δὲ ἐναπεμείναμεν τῇ ῥαθυμίᾳ ἡμῶν· αὐτοὶ τῷ Κυρίῳ εὐηρέστησαν, ἡμεῖς δὲ τῷ κόσμῳ. Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς ἀνανήψωμεν, ἵνα καταλάβωμεν. Πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει καὶ ὁ ζητῶν εὕρισκει καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγίησεται· ὅτι χρηστὸς Κύριος τοῖς σύμπασι, καὶ

οί οίκτιρμοὶ αὐτοῦ ἐπὶ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ. Ὡς ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. 90
Κεφαλή ᾿ Ἀγαπητέ, τίμα τὸν Θεὸν καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τήρει, καὶ ὄψει τοὺς
ἐξουθενοῦντάς σε ὀπίσω σου ἐν τάχει, κἂν μὴ ᾶδε, ἀλλ' ἐκεῖ. Τήρησον οὖν τὴν
ἀγάπην, ὡσπερ κόρας ὀμμάτων· φῶς καὶ ζωὴ ἐστὶν ἐν αὐτῇ. Τήρησον αὐτὴν· χαρὰ
ἐστὶ πᾶσι τοῖς ἀντεχομένοις αὐτήν. Κτῆμά ἐστὶ θεϊκόν, ἀγγελικὴ ἐστὶν ἀξία. Τήρησον
αὐτήν. Ἐὰν ἀγαπήσῃς αὐτήν, ἀνακαινισθῆσεται ὡς ἀετοῦ ἢ νεότης σου. Ἐὰν
φυλάξῃς αὐτήν, ἔσται σοι ἀγαλλίαμα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν Ἀγγέλων. Ἐὰν
ἀγαπήσῃς αὐτήν, ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου εὐδοθήσῃ. Ἐὰν ἀγαπήσῃς αὐτήν,
ἐνοικήσει ἐν σοὶ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔσται ἡ χάρις ὡσπερ πηγὴ πηγάζουσα ἰάματα
τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ἡ εὐωδία αὐτῆς εὐφρανεῖ σου τὴν καρδίαν. Στύλος ἐστὶ πασῶν
τῶν ἀρετῶν· οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῇ λύπη θανάτου· δικαιοσύνην καὶ ἀνδρείαν, ὑπομονὴν
καὶ εἰρήνην διδάσκει· οἶκός ἐστὶ Θεοῦ· τήρησον αὐτήν. Αὐτὸς δὲ ὁ Κύριος δωρήσεται
ἡμῖν αὐτήν καὶ τοὺς καρποὺς αὐτῆς. Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. 91 Κεφαλή
α' Ἀγαπητοί, ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους, καὶ ὁ Ἐχθρὸς καταστυγνῆσεται· οὐ παύεται
γὰρ διεγείρων ζῆλον καὶ φθόνον κατὰ τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ. Οἱ γὰρ
ἐξακολουθοῦντες τῇ τοῦ Ἐχθροῦ βουλῇ, θεασάμενοι μεταξὺ αὐτῶν ἀδελφὸν ἐκ
ψυχῆς δουλεύοντα τῷ Κυρίῳ εὐαρέστως, οὐκ ἀνέχονται, ἀλλὰ μηχανὰς διεγείρουσι
διώξαι αὐτὸν βουλόμενοι, ὑποπτέοντες μήποτε προκόψας διὰ τῆς ἀληθοῦς
εὐλαβείας, ἰσχυρότερος αὐτῶν γένηται. Καὶ οὗτος μὲν διωχθεὶς πορεύεται ἀθῶος
γενόμενος διὰ τῆς αἰτίας τοῦ χωρισμοῦ, οἱ δὲ αἴτιοι γεγονότες οὐκ ἀθῶοι ἔσονται.
Οὕτως Ἰωσήφ ἐπράθη εἰς δοῦλον εἰς Αἴγυπτον, ὁ Θεὸς δέ, ὃν εἶχεν ἐν τῇ ψυχῇ, οὐ
παρεῖδεν αὐτόν, ἀλλ' ἔδωκε χάριν καὶ σοφίαν ἐναντίον Φαραὼ βασιλέως Αἰγύπτου,
καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἡγούμενον ἐπ' Αἴγυπτον καὶ ἐφ' ὅλον τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ οἱ
ἀπογόνους αὐτὸν ἐπορεύοντο προσκυνῆσαι αὐτῷ μετὰ δώρων, οὐ μόνον ὡς
ἀδελφόν, ἀλλ' ὡς βασιλέα καὶ κύριον πάσης τῆς γῆς Αἰγύπτου. Γέγραπται γάρ·
Κύριος διασκεδάσει βουλάς ἐθνῶν, ἀθετεῖ δὲ λογισμοὺς λαῶν καὶ ἀθετεῖ βουλάς
ἀρχόντων· ἡ δὲ βουλή τοῦ Κυρίου εἰς τὸν αἰῶνα μένει. Καὶ πάλιν λέγει· Κύριος ἐμοὶ
βοηθός, καὶ οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος. Τηρήσωμεν οὖν ἑαυτοὺς,
ἀγαπητοί, μὴ σκανδαλίσαι ἕνα τῶν μικρῶν τούτων, τοῦ Κυρίου εἰπόντος καὶ
Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· κρεῖσσον γὰρ ἦν αὐτῷ, ἵνα κρεμασθῇ μύλος ἐπὶ τὸν
τράχηλον αὐτοῦ καὶ καταποντισθῇ ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης, ἢ ἵνα σκανδαλίση
ἕνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ. Καὶ πάλιν· ὁρᾶτε μὴ
καταφρονήσητε ἐνὸς τῶν μικρῶν τούτων· ἀμήν γὰρ λέγω ὑμῖν, ὅτι οἱ Ἄγγελοι
αὐτῶν διαπαντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Διὸ
ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους, ἀγαπητοί, ὅπως ἰδῶν ὁ Κύριος τὴν πίστιν καὶ τὴν ὁμόνοιαν
ἦν ἔχομεν εἰς τὸν φόβον αὐτοῦ, εὐφρανθῇ ἐν ἡμῖν· καθὼς γέγραπται, εὐφρανθήσεται
Κύριος ἐπὶ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ. Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν. 92 Κεφαλή β'
Νῆφε, ἀγαπητέ, καὶ πρόσεχε σεαυτῷ· πολλὰ γὰρ αἱ μεθοδεῖαι τοῦ Ἐχθροῦ. Ἐὰν ἴδῃ ὁ
Ἐχθρὸς ἀδελφὸν νήφοντα ἢ νήφειν βουλόμενον, ἕτερον ἀδελφὸν τῶν ἀμελεστέρων
διεγείρει κατ' αὐτοῦ, ὥστε πολλάκις καὶ χεῖρας ἐπιβάλλειν ἀλλήλοις. Εἴτα φιλίας
γενομένης, πληθύνει ὁ δόλιος τὴν φιλίαν καὶ τὴν παρρησίαν εἰς ἀλλήλους, οὐχ
ἐνεκεν ἀρετῆς, ἀλλ' ἵνα διὰ τῆς τοιαύτης φιλίας θολώσας αὐτῶν τοὺς λογισμοὺς
συγκεράσῃ αὐτοῖς τὴν ἠδυπάθειαν καὶ γένηται μέγα κακόν. Ὡστε καὶ μετὰ τὴν
κατάγνωσιν, τοσοῦτον αὔξει πολλάκις τὸ μῖσος, ὥστε ἀποβάλλειν αὐτῶν τὴν πρὸ
ὀλίγου ἀσύμφορον φιλίαν. Ὁ δὲ Θεὸς φοβούμενος οὐκ ἀγαπήσει ποτὲ δίχα τῆς
ἄνωθεν σοφίας. Γέγραπται γάρ· ἡ δὲ ἄνωθεν σοφία, πρῶτον μὲν ἀγνή ἐστὶν, ἔπειτα εἰ
ρηνική, καὶ τὰ ἐξῆς. 93 Κεφαλή γ' Ἐὰν οἰκῆς μετὰ ἀδελφῶν, μὴ ἔθιζε προστάττειν,
ἀλλὰ μᾶλλον τύπος εἶναι αὐτῶν εἰς καλὰ ἔργα, ὑπακούων τὰ ὑφ' ἐτέρου
ρήθησόμενά σοι· εἰ δὲ χρείας γενομένης λαλήσῃς, ὡς σύμβουλος γενοῦ. Ἐὰν δὲ

ἕτερος ἀδελφὸς ἀντείπη τοῖς ὑπὸ σοῦ λεγομένοις, μὴ κινηθῆς τῇ διανοίᾳ, ἀλλὰ κατάλιπε τὸ σὸν θέλημα ἕνεκεν τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης· ἂν γὰρ τὴν ὀργὴν τοῦ θυμικοῦ δαίμονος ἐν πραῦτητι ἀποβάλης, οὐκ ἰσχύσει κατὰ σοῦ. Τοιγαροῦν εἶπέ τῷ ἀντιλέξαντί σοι οὕτως· ἐγὼ μὲν, εὐλογημένε, ὡς ἰδιώτης ἐλάλησα, οὕτως σκοπήσας· καὶ συγχώρησόν μοι, ὅτι ἀγνοῶν ἐλάλησα· γενέσθω δὲ καθὼς αὐτὸς εἴρηκας· καὶ ἐν τούτῳ ἀποστραφήσεται ἄπρακτος καὶ κατησχυμμένος εἰς τὰ ὀπίσω ὁ τὰς ἀρχὰς καὶ ταραχὰς συνιστῶν Διάβολος. Τὸ γὰρ φιλονεικεῖν καὶ τὸ ἴδιον θέλημα συνιστᾶν, ταραχὰς ἐγείρει καὶ θυμὸν δυσίατον. Θυμὸς δὲ ἐν κόλποις ἀσεβῶν ἀναπέπαιται, καὶ ἡ ῥοπή τοῦ θυμοῦ αὐτοῦ πτώσις αὐτῷ. Ὅθεν καὶ ὁ Ἀπόστολος παραγγέλλει λέγων· Δοῦλον κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι. 94 Κεφαλή δ' Τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος· Ὁ ἀγιασμὸς ὑμῶν, ἀπέχεσθαι ἀπὸ τῆς πορνείας. Ἀγὼν δὲ ἐστὶν οὐκ ὀλίγος μεταξὺ τοῦ ἀγιασμοῦ καὶ τοῦ μiasμοῦ. Οἱ συνεργοὶ τοῦ μiasμοῦ ὑποβάλλουσι τὰ τοιαῦτα καὶ φασιν· Ἴδού, οὐδεὶς σε ὄρᾳ. Καὶ τίνα εὐλαβῆ; Οἱ δὲ τοῦ ἀγιασμοῦ συνεργοὶ ἀντιλέγουσι πρὸς αὐτούς· ὁ Θεὸς ὄρᾳ, καὶ οἱ Ἄγγελοι αὐτοῦ πάρεισι· καὶ πῶς σὺ λέγεις, τίς σε ὄρᾳ; Ὁ πειράζων λέγει· τέως ὧδε οὐδένα ὀρῶμεν. Οἱ τοῦ ἀγιασμοῦ ὑποβάλλουσι· καλῶς εἴρηκας, ὅτι οὐδένα ὀρῶμεν. Γέγραπται γάρ· ἀπετύφλωσεν αὐτούς ἡ κακία καὶ οὐκ ἔγνωσαν μυστήρια Θεοῦ. Τοῦ Προφήτου βοῶντος καὶ λέγοντος· σύνετε δὴ ἄφρονες ἐν τῷ λαῷ, καὶ μωροὶ ποτὲ φρονήσατε. Ὁ φυτεύσας τὸ σῦς, οὐχὶ ἀκούει; Ἡ ὁ πλάσας τὸν ὀφθαλμόν, οὐχὶ κατανοεῖ; Καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει· Κύριε, ἐδοκίμασάς με καὶ ἔγνωσ με· σὺ ἔγνωσ τὴν καθέδραν μου καὶ τὴν ἔγερσίν μου· σὺ συνῆκας τοὺς διαλογισμούς μου ἀπὸ μακρόθεν· τὴν τρίβον μου καὶ τὴν σχολῆν μου σὺ ἐξιχνίασας· καὶ πάσας τὰς ὁδοὺς μου προεῖδες· ὅτι οὐκ ἔστι δόλος ἐν γλώσσῃ μου. Ἴδού, Κύριε, σὺ ἔγνωσ πάντα· τὰ ἔσχατα καὶ τὰ ἀρχαῖα. Σὺ ἔλπασάς με καὶ ἔθηκας ἐπ' ἐμὲ τὴν χειρὰ σου. Ἐθαυμαστώθη ἡ γνῶσις σου ἐξ ἐμοῦ, ἐκραταιώθη, οὐ μὴ δύνωμαι πρὸς αὐτήν. Ποῦ πορευθῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός σου; Καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου ποῦ φύγω; Ἐὰν ἀναβῶ εἰς τὸν οὐρανόν, σὺ ἐκεῖ εἶ, ἂν καταβῶ εἰς τὸν ἄδην, πάρει. Ἐὰν ἀναλάβοιμι τὰς πτέρυγας μου κατ' ὄρθρον καὶ κατασκηνώσω εἰς τὰ ἔσχατα τῆς θαλάσσης, καὶ γὰρ ἐκεῖ ἡ χεὶρ σου ὁδηγήσει με καὶ καθεξέξει με ἡ δεξιὰ σου. Καὶ εἶπα· Ἴρα σκότος καταπατήσει με καὶ νύξ φωτισμὸς ἐν τῇ τρυφῇ μου. Ὅτι σκότος οὐ σκοτισθήσεται ἀπὸ σοῦ, καὶ νύξ ὡς ἡμέρα φωτισθήσεται· ὡς τὸ σκότος αὐτῆς, οὕτω καὶ τὸ φῶς αὐτῆς. Καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει· ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν. Καὶ πῶς σὺ λέγεις, ὅτι οὐδεὶς σε ὄρᾳ; τοῦ Κυρίου λέγοντος· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἂν οὗτοι σιγήσονται, οἱ λίθοι κεκράξονται. Ταῦτα οὖν ἐνθυμοῦ ἐν τῷ λογισμῷ σου καὶ ἁμαρτία οὐκέτι σου κυριεύσει, οὐδὲ λύπη τῆς ἁμαρτίας καταλήψεται σε, ἀλλὰ χαρὰ καὶ εἰρήνη ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ. Τί γὰρ ἐστὶν ἁμαρτία; Λύπη σκοτεινὴ καὶ γνοφώδης συναντᾶ καὶ ἐξακολουθεῖ ἐμπίπτουσα ἐπὶ τοὺς ἐργαζομένους αὐτήν· τῷ δὲ ἀγιασμῷ χαρὰ καὶ εἰρήνη. Ὡστε, καθεζομένου αὐτοῦ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ τοῦ κελλίου, ἀγάλλεται ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ, ὡσπερ νήπιον ὑπὸ τῶν μασθῶν τῆς μητέρας αὐτοῦ. Εἶτα πάλιν ἐπανελθοῦσα ἡ χάρις ποιεῖ αὐτὸν πενθεῖν καὶ δακρύειν, διὰ τὴν ἐνυπάρχουσαν αὐτῷ μνήμην τῶν προγεγονότων ἁμαρτημάτων, ἵνα μὴ τῇ περισσοτέρᾳ χαρᾷ μετεωρισθεὶς προσκόψη. Καὶ διὰ τῶν δακρῶν λαμπρύνεται ἡ ψυχὴ, κατοπτριζομένη τὰ ἐπουράνια κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου δωρεάν. Μέγα γὰρ δῶρον ἀγιασμὸς ἐν ἀγάπῃ Θεοῦ· τοῦ Κυρίου λέγοντος· μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται. Αὐτὸς δὲ ὁ Κύριος ὁ ἐγείρων τοὺς κατερρηγμένους καὶ σώζων τοὺς ἀπεγνωσμένους, καὶ τὰ πεπαλαιωμένα μέλη ἐν ἁμαρτίαις ἀνακαινίζων διὰ τῆς μετανοίας, ἄσπιλον ἡμῶν καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ πνεῦμα διαφυλάξει. Ὡς ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. 95 Κεφαλή ε' Ἐὰν ἡσυχάσῃ μοναχὸς ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ, ἐκ πολλῶν ταραχῶν ῥυσθήσεται. Ὁ νηπιάζων ταῖς φρεσίν, ἂν πλησιάσῃ ὄχλους, οὐκ ὠφελθήσεται· ὁ δὲ τέλειος τῷ λογισμῷ ὠφέλειαν καρπίζεται. Τὸ δὲ ἡσυχάζειν

κρείσσον. Οἷόν τι λέγω, ἀγαπητέ· τοῦ ἀδελφοῦ πορευομένου ἐν τῇ πόλει, συναντᾷ αὐτῷ θόρυβος τῆς ἀνθρωπότητος· θεωρῶν τὸν μὲν γελῶντα, τὸν δὲ κλαίοντα, ἕτερον ὀμνύοντα μεγάλους ὄρκους, ἄλλον δυσφημοῦντα· καὶ ταῦτα θεωρῶν ὁ ἀδελφός, ἐὰν ἢ ἀσθενῆς τῷ λογισμῷ, εὐθύς τοῦ Φαρισαίου διενθυμεῖται ῥητόν, λέγων· Εὐχαριστῶ σοι, Κύριε, ὅτι οὐκ εἰμί ἐξ ἴσης τῶν ἀνθρώπων τούτων· εἰ καὶ ἐμπαθῆς πολλάκις ἀποβήσεται. Ὅθεν συμβάλλεται ἡ ἡσυχία μάλιστα τοῖς ἀσθενεστέροις. Ὁ δὲ τέλειος τῷ λογισμῷ, θεωρῶν τὰ προειρημένα εἰς ἔκπληξιν ἔρχεται ἐπὶ τοῦ Θεοῦ μακροθυμία, λέγων ἐν ἑαυτῷ· Ὁρᾷς πόση μακροθυμία τοῦ Θεοῦ, ὅτι δυσφημούμενος ὑφ' ἡμῶν, μακροθύμως φέρει καὶ οὐκ ὀργίζεται, καταφρονούμενος ἀνέχεται καὶ οὐ μνησικακεῖ. Πάντα παρέχει ἡμῖν πλουσίως εἰς ἀπόλαυσιν, παιδεύων καὶ ἐλεῶν, πάντας ἡμᾶς εἰς μετάνοιαν ἀγαγεῖν βουλόμενος διὰ τὴν πολλὴν αὐτοῦ ἀγαθότητα. Ἐγὼ δὲ τί ποιήσω ὁ ἁμαρτωλός; Ὅτι γῆ καὶ σποδὸς ὑπάρχων, ὕβριν ὑπενεγκεῖν οὐ βούλομαι, ἀλλ' οὐδὲ λόγον βαστάσαι τοῦ ἀδελφοῦ· ἀτιμαζόμενος γὰρ ὀργίζομαι, παρακαλούμενος ἐπαίρομαι. Οἷμοι, οἷμοι τῷ ἁμαρτωλῷ. Καὶ κατανυγεῖς ὁ ἀδελφός ἐπὶ τούτοις, πορεύεται δοξάζων τὸν Θεὸν καὶ λέγων· δόξα σοι ὁ Θεός, καὶ πάλιν λέγω, δόξα σοι ὁ Θεός, ὁ μόνος ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος. 96 Κεφαλή Ἅγαπητέ, ἐὰν ποτε ῥυπαροὶ λογισμοὶ ἐκταράσσουσί σου τὴν διάνοιαν, μὴ ἀπογνῶς ἑαυτόν, ἀλλὰ μνήσθητι τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Θεοῦ. Οὐ γὰρ ἐκλυθήσεται ποτε ὁ πιστικὸς τοῦ πλοίου ὑπὸ τοῦ κεκτημένου, λέγοντος· Διατί ἀφήκας τὰ κύματα προσκρούειν τῷ ἐμῷ πλοίῳ; Ἀλλά, διατί ἡμέλησας καὶ οὐκ ἀντεμάχου τοῖς κύμασι; Διατί δὲ οὐ προσέφυγες εἰς τὸν προκείμενον λιμένα; Ὅσπερ ἐστίν, οἱ οἰκτιρμοὶ τοῦ Θεοῦ. Ὅταν γὰρ ἐγείρη ὁ Ἐχθρὸς καθ' ἡμῶν ἐπανάστασιν λογισμῶν ῥυπαρῶν, εἰς ὧτα ἀνθρώπων εἰσελθεῖν μὴ δυναμένων, ἀντιστρεφόμενος λέγει ταῦτα· Ἀπώλου· οὐκ ἔστι σοι οὐδεμία ἐλπίς σωτηρίας· θέλων καταποντίσαι τῇ ἀπογνώσει. Σὺ οὖν μὴ καταθάρρη τοῖς ὑπ' αὐτοῦ λεγομένοις, ὅπως μὴ καταπλήξῃς τὴν ἰδίαν ψυχὴν τῇ ἀπογνώσει. Ἄλλ' ὅσον ἐκεῖνοι ἐπιβαροῦσι δι' ἀπογνώσεως τὴν ψυχὴν, τοσοῦτον ἡμεῖς κουφίσωμεν τῇ ἐλπίδι τῶν μελλόντων, μιμησκόμενοι τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Θεοῦ· ἵνα μὴ ἐπὶ πλεῖον βαρήσαντες οἱ ὑπεναντίοι καταποντίσωσι τὴν ψυχὴν διὰ τῶν λογισμῶν. Ἐν τῷ οὖν λέγειν αὐτοὺς πρὸς ἡμᾶς, Ἀπώλου, οὐκέτι δύνασαι σωθῆναι, εἴπωμεν ἡμεῖς πρὸς αὐτούς, Θεὸν ἔχοντες εὐσπλαγχνον καὶ μακρόθυμον οὐκ ἀπογινώσκωμεν τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας. Ὁ γὰρ εἰπὼν, μὴ μόνον ἐπτάκις ἀφιέναι τῷ πλησίον, ἀλλ' ἕως ἑβδομηκοντάκις ἐπτά, πολλῷ μᾶλλον ἀφήσιν ἁμαρτίας τοῖς ὑπομένουσιν εἰς τὸ σωτήριον αὐτοῦ. Ἐκπεσόντων οὖν αὐτῶν ἐκ τούτου τοῦ μέρους, ἐν τῷ ἑτέρῳ κατατρέχουσι, λέγοντες εὐσπλαγχνον καὶ μακρόθυμον τὸν Θεὸν καὶ ἀφιέντα τὰ ἁμαρτήματα· διατί μᾶλλον μὴ ἀπολαύσητε τῶν ἡδονῶν τοῦ κόσμου καὶ ἔπειτα μετανοεῖτε; Εἴπωμεν δὲ ἡμεῖς πρὸς αὐτούς· ὁ πεποιήκαμεν, πεποιήκαμεν· νυνὶ δὲ τῆς Γραφῆς ἐπιμαρτυρούσης, ἐσχάτη ὥρα ἐστίν, εἰς ποῖαν ὥραν ἢ εἰς ποῖον καιρὸν ἀμελοῦντες καταφρονήσωμεν ἀφορῶντες τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας καὶ τὸ ποιεῖν τὸ πονηρὸν ἐναντίον Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν; Ὡμοιώθης γὰρ ἀνδρὶ καθεζομένῳ ὑποκάτω δένδρου, καὶ ὅτε ἐπισυνήχθη ἐπ' αὐτῷ τὰ ἄγρια θηρία, ἀναπηδᾷ εἰς ὕψος, καὶ τὰ θηρία οὐκ ἀδικοῦσιν αὐτόν. Λογίζου δὲ τὸ δένδρον τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔσται ἡ χάρις συνεργὸς σοι ἐν πᾶσιν οἷς ἐὰν πορεύῃ, καὶ καταβαλεῖς τοὺς ἐχθρούς σου ὑποκάτω σου. 97 Κεφαλή ζ' Οὕτως δεῖ τοὺς πιστοὺς βαδίζειν ἐν τῷ παρόντι βίω· ἐὰν συμβῇ χαρὰ ἡμῖν, εἴτε διὰ προκοπῆς, εἴτε διὰ χαρισμάτων, ὑποπτεύσωμεν, ὅτι οὐ μακρὰν ἀφέστηκεν ἡ λύπη· ἐὰν δὲ ἐπέλθῃ ἡμῖν λύπη, προσδοκήσωμεν τὴν χαρὰν ἡμῖν ἐγγὺς γενομένην. Λάβωμεν ὑπόδειγμα τοὺς πλείοντας ἐν τῇ θαλάσῃ· οὗτοι γὰρ ἐπαναστάσεως αὐτοῖς γενομένης ἀνέμου καὶ χειμῶνος σφοδροῦ, οὐκ ἀπευδοκοῦσι τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, ἀλλ' ἀντιμάχονται τοῖς κύμασιν, εὐδὶαν προσδεχόμενοι, καὶ γαλήνης μετεσχηκότες,

ζάλην προσδοκοῦσιν· ὅθεν καὶ νήφουσι διὰ παντός, μή πως ἄφνω ἐπαναστάσεως ἀνέμου γενομένης εὔρη αὐτοὺς ἀπαρασκευάστους καὶ καταστρέψη αὐτοὺς εἰς τὴν θάλασσαν. Οὕτω δεῖ καὶ ἡμᾶς σκοπεῖν τὰ ἀμφότερα. Ὁ γὰρ προσδοκώμενος, ἐὰν ἔλθῃ, οὐ ξενίσεται ὁ τοῦτον ὑποδεχόμενος, οὐ γὰρ εὔρεθήσεται ἀπαρασκευάστος. Ἐν τῷ οὖν συμβῆναι ἡμῖν θλίψιν ἢ στενοχωρίαν, ἄνεσιν προσδοκῆσωμεν καὶ βοήθειαν ἐκ Θεοῦ ἡμῖν γενομένην, ἵνα μὴ χρονίζουσης τῆς θλίψεως, ὡς μὴ ὑπαρχούσης ἡμῖν ἐλπίδος σωτηρίας, γεννήσῃ θάνατον. Ὁμοίως δὲ καὶ χαρᾶς ἡμῖν γενομένης, θλίψιν προσδοκῆσωμεν, ἵνα μὴ τῇ περισσοτέρᾳ χαρᾷ ἐπιλαθώμεθα τοῦ πένθους. 98 Κεφαλή ἡ Ἐὰν συμπαθῶν πορευῆ παρακαλῶν περὶ ἀδελφοῦ, πρὸ τοῦ σε συντυχεῖν ὧ μέλλεις παρακαλεῖν, εἰπὼν τῷ λογισμῷ σου· ἐὰν μὴ σου ἀκούσῃ, μὴ ὀργίζου, μηδὲ ταράττου, ἵνα μὴ εἰς βλάβος γένηται ὁ σκυλμός σου καὶ τὸν ἀδελφὸν αἰτιάσῃ. Ἐὰν σου ἀκούσῃ, χάρις τῷ Θεῷ. Εἴτε καὶ οὐ πληροφορεῖται ὁ ἀνὴρ πειθαρχεῖν τοῖς ὑπὸ σοῦ λεγομένοις, μὴ ὀργίζου. Τὸν γὰρ μισθὸν τῆς συμπαθείας καὶ τῆς ἐλεημοσύνης ἐτοίμως λήψῃ παρὰ Θεοῦ, ὡς διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ τοῦτο πεποικῶς. 99 Κεφαλή θ' Ἀγαπητέ, τοῦ οὐρανοῦ θησαυροῦ ἐπεθύμησας καὶ ἄξιος τοῦ Κυρίου εἶναι ἠρετίσω; Ἄκουε τοῦ λέγοντος· εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὑπαγε, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς, καὶ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι. Καὶ πάλιν λέγει· ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος· καὶ ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. Τοιγαροῦν, εἰ μὴ διὰ τὸ βαστάσαι τὸν σταυρὸν, οὐ δυνατὸν ἀκολουθεῖν τῷ Κυρίῳ. Μετὰ γὰρ τὸ εἰπεῖν, Ὑπαγε, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς, λέγει, καὶ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι. Μὴ οὖν μόνον τὴν ἀποταγὴν παρέχε, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐν τοῖς τοιούτοις πόνοις ἐπιγινομένην δοκιμὴν· τότε γὰρ περισσώτερος ὁ ἀγὼν καὶ ἡ πάλη πρὸς τὸν Ἀντικείμενον. Καὶ μετὰ ταῦτα, ἐὰν ἰσχύσῃ τὸν λογισμὸν μετακινήσαι τοῦ οὐρανοῦ φρονήματος, τὰ ἔσχατα χεῖρονα τῶν πρώτων κατασκευάσει. Ὅς τε οὖν ἐσκόρπισε δαψιλῶς, τούτῳ τὰ εὔτε λέστατα μετὰ ἀδείας πορίζει, καὶ τὸν νόμιμον γάμον ἀρνησάμενον, τοῦτον μοιχείας καὶ ἀσελγείας ἐραστὴν ἀπεργάζεται. Ὅθεν χρεια πολλῆς νήψεως, ἄχρις οὗ ἐξέλθωμεν ἐκ τοῦ σώματος, ἥτοι τούτου τοῦ σκάμματος. 100 Κεφαλή ρ' Ἀγαπητέ, ἐὰν καταντήσῃς εἰς σύστημα τῶν ἀδελφῶν ἀσκητῶν, καὶ βούλει συνεῖναι αὐτοῖς δουλεύειν τῷ Κυρίῳ, γενοῦ ταπεινόφρων κατὰ πάντα, ἵνα καὶ τοὺς ἐξ οἴκτροῦ βίου παρόντας εἰς τοῦτο, παιδεύσῃ ἢ σὴ καλὴ ἀναστροφή, καὶ διεγείρωσι τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς πρὸς κατόρθωσιν ἀρετῶν. Ὅταν οὖν προστάξωσιν ἡμῖν οἱ προεστῶτες συνεξελθεῖν τοῖς ἀδελφοῖς εἰς ἔργον, προθύμως προδράμωμεν. Εἰ δὲ βούλει λέγειν, τὸ σῶμά μου οὐχ ὑποφέρει τὸν κόπον, καθάπερ τὸ τῶν ἀγροίκων, φανερὸν τοῦτο· οὐ γὰρ δύνανται πάντες ἐξ ἴσης βᾶρος φέρειν· τὸ δὲ εἶναι ὑπήκοον καὶ εὐπροαίρετον πᾶσι δέδοται. Δειξὼν οὖν τὴν πρόθεσιν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ πάντες κουφίσωσιν ἀπὸ σοῦ τὸ βᾶρος, θεωρήσαντες τὸ ἀδύνατόν σου. Μὴ ἄφιε δὲ παντελῶς κουφισθῆναι τὸ βᾶρος ἀπὸ σοῦ, ἀλλὰ παρακάλεῖ αὐτούς, λέγων· κἀγὼ σὺν ὑμῖν θέλω ἔχειν μέρος, καὶ συγκοπίασον αὐτοῖς κατὰ τὴν δύναμίν σου, ἣν ὁ Κύριος ἐδώρησατό σοι. Ὁ γὰρ καρδιογνώστης, ὁ ποιήσας ἡμᾶς καὶ δοὺς ἡμῖν πνεῦμα ζωῆς, οἶδεν ἐκάστῳ οἷαν δύναμιν ἐχαρίσατο. Ἐὰν γὰρ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τὰ ἐναντία τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ πράττωμεν, ματαιότης τὸ πρᾶγμα γίνεται. Μὴ οὖν ἐλθὼν ὁ Ἐχθρὸς σπεῖρη ἐν τῇ διανοίᾳ σου ἐπιθυμίαν τῶν παρελθόντων πραγμάτων, μηδὲως συνομιλεῖν τοῖς τοιούτοις λογισμοῖς ἀνάσχη· ἢ γὰρ μνήμη τῶν παρελθόντων πραγμάτων ὑψηλοφροσύνην τίκει τοῖς ἀλόγως αὐτὰ διενθυμουμένοις. Ὅταν δὲ μὴ σχῆ χώραν τὰ τῆς ὑψηλοφροσύνης ἔργα πράττειν διὰ τὸν ἐνεστῶτα βίον, τῇ κακοήθει γνώμῃ αὐτὸν δίδωσιν. Ἡ δὲ κακοήθεια, οἶδας τί ἐστι; Πάθος πονηρόν, Θεὸν παροργίζον καὶ ἀνθρώπους παραπικραῖνον· ὃν δὲ τρόπον ξίφος νευροκοπεῖ ἵππον καὶ τὸν ἐπιβάτην καταβάλλει, οὕτως ἡ κακοήθης γνώμη

κόπτει τούς τόνους τῆς ψυχῆς καὶ τῇ λύπῃ παραδίδωσι, λύπη δὲ διαφθείρει τούς ἐμπύπτοντας ἐν αὐτῇ. τίς δὲ ποτε βουλόμενος εἰσελθεῖν εἰς πόλιν ἀπέχουσαν στάδια τριάκοντα, ποιήσας δὲ εἴκοσι ἑννέα, τὸ δὲ ἐν μὴ ποιήσας, οὗτος ἐκ τῶν ιδίων ἐξῆλθεν καὶ εἰς τὴν πόλιν οὐκ εἰσῆλθεν. Καθάπερ γὰρ ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑνδεκάτην ὥραν πλήρη τὸν μισθὸν ἔλαβεν, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ βαστάσαντες τὸ βάρος τῆς ἡμέρας, οὕτως καὶ ὁ ἐργασάμενος μέχρι τῆς ἑνδεκάτης ὥρας, περὶ δὲ τὴν δωδεκάτην ἄρξεται καταστρέφειν καὶ τὰ πεφυτευμένα ἐκτίλλειν, μεθ' ὧν οὐ λαμβάνει, τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν εἰπόντος· ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται· καὶ πάλιν· οὐδεὶς βάλλων τὴν χειρὰ αὐτοῦ ἐπὶ ἄροτρον καὶ στραφεὶς εἰς τὰ ὀπίσω, εὐθετὸς ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ἡ γὰρ γυνὴ τοῦ Λῶτ στραφεῖσα εἰς τὰ ὀπίσω ἐγένετο στήλη ἀλός· ὅθεν καὶ ὁ Ἀπόστολος τῶν ὀπισθεν ἐπιλανθανόμενος, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος, ἔλεγεν· ὁ γὰρ κόσμος οὗτος παράγεται, καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ, ὁ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα· ξένοι γὰρ ἐσμεν καὶ πάροικοι ἐν τῷ βίῳ τούτῳ· ἐὰν δὲ ἕως καιρὸν ἔχομεν ἐργασώμεθα ἐν αὐτῷ ἀρεστὰ Κυρίῳ, τὸν μισθὸν κομιούμεθα. Κτῆσαι οὖν τὴν ὑπομονήν, ἀγαπητέ ἀδελφέ· γέγραπται γάρ, ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσεσθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν· ὁ Ἐνὼχ διακόσια ἔτη εὐηρέστησε τῷ Θεῷ μετὰ τὸ γεννηθῆαι αὐτὸν τὸν Μαθουσαλά· καὶ ἡμεῖς ἐν τῷ βραχεῖ καιρῷ τούτῳ ὀλιγοροῦμεν; Ἀντίστα τοῖς βλαβεροῖς λογισμοῖς, καὶ εἰπὸν μετὰ τοῦ λέγοντος· Χριστῷ συνεσταύρωμαι, ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός. Τί γὰρ ὠφελήσεται ἄνθρωπος, ἐὰν ὅλον τὸν κόσμον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῆ; Ἐκκλίνατε ἀπ' ἐμοῦ πονηρευόμενοι, καὶ ἐξερευνήσω τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ μου· τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ βοῶντος, ματαιότης ματαιότητων, τὰ πάντα ματαιότης, μετὰ τοσοῦτον πλοῦτον καὶ δόξαν. Οὐκέτι τῇ ματαιότητι προσφέρω μου τοὺς καμάτους, ἵνα μετὰ τὴν ἐμὴν ἕξοδον ἄλλοι κληρονομοῦσιν, κἀγὼ τίσομαι τὴν δίκην, ἀλλὰ προσφέρω μου τοὺς καμάτους τῷ ἀγαθῷ καὶ οἰκτίρμονι Θεῷ τῷ παρέχοντι μετὰ θάνατον ζωὴν, καὶ ἐτοιμάσαντι τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν καὶ οὖς οὐκ ἤκουσεν, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπων οὐκ ἀνέβη. Ὡ ναί, ἀγαπητέ, ἀνδρίζου καὶ κραταιούσθω ἡ καρδία σου καὶ ὑπόμεινον τὸν Κύριον· καὶ ἔσται ἐν εἰρήνῃ ἡ ἕξοδός σου. Ἐκεῖ ὄψει τοὺς Δικαίους χαίροντας ἐπὶ τῇ σῆ σωτηρίᾳ· ἐκεῖ ἀύλισθήσῃ ἐν κόλποις Ἀβραάμ σὺν τῷ Λαζάρῳ· τὴν γὰρ πτωχείαν ἐξελέξω, τῇ θλίψει ὑπέμεινας, ὄνειδισμοὺς ὑπήνεγκας, ἐξουδένωσιν οὐκ ἐμίσησας· διὰ τοῦτο δέξονται σε μετ' εὐφροσύνης εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς, ἔνθα ἀπέδρα ὀδύνη, λύπη καὶ στεναγμός· ἐκεῖ ὄψει τὴν ζωὴν καὶ τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, τὴν ἐλπίδα πάσης κτίσεως, τὸν λυτρωτὴν τῶν ψυχῶν ἡμῶν, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν βασιλέα τῆς δόξης, καὶ χαρήσεται σου ἡ καρδία, καὶ τὴν χαρὰν σου οὐδεὶς αἶρει ἀπὸ σοῦ· αὐτὸς δὲ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς διαφυλάξει ἀμέμπτους πάντας ἡμᾶς· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.